ÜNİTE I: BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

KONU1: Mustafa'nın Çocukluğu ve Eğitimi

Selanik Osmanlı Devleti nin Rumeli'deki önemli bir **ticaret merkezi olan kentiydi. Avrupa'ya ve İstanbul'a demir yolu ile bağlı olan nadir bir Osmanlı kenti idi.Bu durum kente **bir canlılık, zenginlik ve bilgi alış verişi sağlamıştır.**

Selanik ayrıca **bir çok dinden ve milletten insanları barındırıyordu.Türklerin çoğunluğu oluşturmakla beraber şehirde Rum, Bulgar, Sırp, Ermenililer yaşıyordu.**Bu durum şehirde çok zengin bir kültürel hayata neden oluyordu.**

Fransız ihtilaline kadar barış içinde bir kent iken Fransız İhtilalinin çıkardığı Milliyetçilik akımları sonucu balkanlar karışmış, Balkan ulusları bağımsız olmaya çalışmıştır. Bu durumdan Selanik'te etkilenmiş ve kentte kargaşa ortamı hüküm sürmeye başlamıştır.**

Peki Selanik Kentinde doğmanın ne gibi avantajları vardı?

1.Öncelikle diğer Osmanlı kentlerine göre oldukça zengin bir kentti.Maddi durumu iyiydi
2.Bir çok milletten ve dinden insanlar yaşadığı için Kültür zenginliği vardı.Atatürk böylece her çeşit milleti tanımış ve bilgi sahibi olmuştur.
3.Ticaret yolu ve demir yolu üzerinde olmasından dolayı hızlı bilgi alış verişinin olduğu İstanbul'da ve Avrupa'da olan olaylardan anında haberlerin ulaştığı bir kent olması
4.Özgürce düşüncelerin ifade edildiği eğitim imkanlarının üst düzeyde olduğu, çağdaş eğitim sistemin olduğu nadir Osmanlı kentiydi.

Osmanlı Devletini Çöküntüden Kurtarmak İçin Ortaya Atılan Fikir Akımları

1-OSMANLICILIK:
Osmanlıcılık fikrine göre ırk ve din ayrımı gözetilmeksizin herkes Osmanlı vatandaşı sayılacaktır. Fakat balkan savaşlarında balkan devletlerin bağımsız olmak istemesi ve diğer ulusların Osmanlı Devletinde ayrılmak istemesi nedeni ile bu fikir başarısız olmuştur.
2-İSLAMCILIK(ÜMMETCİLİK):
İslamcılık fikrine göre sadece Müslüman halkı devletin çatısı altında tutmaktır.Bu da 1. dünya savaşında Müslüman Arapların Osmanlıya saldırması ile başarısız oldu.
3-TÜRKÇÜLÜK:
Bütün Türkleri tek bir devlet ve bayrak altında toplamak isteyen düşünce akımıdır
4-BATICILIK:
Devletin ancak batılılaşmak yoluyla kurtulabileceğini ve bunun için çeşitli alanlarda ıslahatlar yapılması gerektiğini savunmuştur

Mustafa Kemal'in Okul Hayatı

1- Mahalle Mektebi (Selanik)
2- Şemsi Efendi İlkokulu (Selanik)
3- Selanik Mülkiye Rüştiyesi(kısa bir süre devam etmiştir)
4-Selanik Askeri Rüştiyesi (ortaokul)
5- Manastır Askeri İdadisi (lise)
6- İstanbul Harp Okulu (yüksekokul)
7- İstanbul Harp Akademisi (yüksekokul)

NOT: Selanik Askeri Rüştiyesinde Kemal adını bu okuldaki matematik öğretmeni vermiştir
NOT: **Manastır Askeri İdadisi'nde** (lise) ülke sorunları, vatan ve millet sevgisi, milliyetçilik, bağımsızlık gibi düşünceleri gelişmiştir.
NOT: Manastır Askeri idadisindeki yıllarında öğretmenlerinin ilgisi nedeniyle tarihe ve edebiyata büyük ilgi duydu.
Dönemin aydınları olan Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Namık Kemal gibi kişilerden(**Türk milliyetçiliği,vatanseverlik fikirleri) et**kilenmiştir. Fransız düşünürlerinden de etkilendi.

NOT: Osmanlı devletinde devlet okulları, azınlık okulları, dini eğitim veren okullar, medreseler ve modern okulların olması Osmanlı eğitim sisteminin birlik içinde olmadığı yani **eğitimde birlik olmadığını bu durumun kültürel ve eğitim farklılıklarına yol açmasına neden olmuştur.**

KONU2: Mustafa Kemal'in Askerlik Hayatı ve kişilik özellikleri

** 1905 yılında Harp Akademisinden "**Kurmay yüzbaşı**" olarak mezun oldu.İlk görev yeri Şam (SURİYE) 5. Ordu komutanlığıdır.
Şam'da "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti" ni kurarak ülke meseleleri konusunda fikirlerini yaydı.

****31 MART OLAYI:** nı bastıran Hareket Ordusunda M.Kemal Kurmay subaylık yaptı. 31 Mart Olayı Mustafa Kemal'in tarih sahnesinde göründüğü ilk yerdir. Bu olay M. Kemal'in yenilikçi fikirlere sahip olduğunu göstermektedir.

****TRABLUSGARP SAVAŞI:** Derne ve Tobruk'u İtalyanlara karşı yerel halk ile birlikte savaşmıştır. Yerel halkı örgütlemesi **teşkilatçılık özelliğinin** ne kadar iyi olduğunu gösterir. Gönüllü olarak gizli gitmiştir**.(vatan sevgisi) Elindeki imkanlarla en iyisini yapma becerisini göstermiştir.**

***Mustafa Kemal **ilk askeri başarısını** Trablusgarp'ta kazanmıştır.

****BALKAN SAVAŞLARI:** Çanakkale Gelibolu'da görev aldı. Bu görevi, daha sonra görev yapacağı Çanakkale Savaşında bölgeyi tanıyarak başarılı olmasını sağladı.

****ÇANAKKALE CEPHESİ**: **Mustafa Kemal'in bu cephedeki düşmanın saldıracağı yeri önceden bilmesi iLERi GÖRÜŞLÜLÜĞÜNÜ, az bir kuvvetle düşmanı püskürtmesi ve cephane sıkıntısında sadece süngü ile hücum yaptırması ve askerlerini "Ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum" emri vererek cesaretlendirmesi O'nun ASKERi DEHA'ya sahip olduğunu gösterir. (ÇOK ÖNEMLi!!!) *Çanakkale cephesindeki askeri başarıları Mustafa Kemal'in tanınmasını, ön plana çıkmasını ve lider olmasını sağlamıştır* . Kurtuluş Savaşı'nda lider olarak kabul edilmesine neden oldu.**

****KAFKASYA CEPHESİ:** Ruslardan Muş ve Bitlis'i almıştır**.(*Disiplinli ve üstün çabası özellikleri ön plana çıkmıştır*.)**

****SURİYE CEPHESİ:** Yıldırım orduları komutanı olarak görev yapan M. Kemal Alman komutanının taarruz emrini beğenmeyerek buradaki görevinden istifa etmiştir**.(Kararlılığı, açık sözlülüğü ortaya çıkmıştır.)**

****KURTULUŞ SAVAŞI:** Samsuna çıkarak milli mücadeleyi başlatmıştır. SAKARYA SAVAŞI VE BÜYÜK TARRUZ SAVAŞALRINDA Başkomutanlık yaparak ülkeyi işgallerden kurtarmıştır.(**LİDERLİK , BİRLEŞTİRİCİ VE BÜTÜNLEŞTİRİCİ GÜCÜ öN PLANA ÇIKMIŞTIR.**

__**Atatürk'ün Çeşitli Özellikleri Ve Yönleri:**__

İDEALİSTLİĞİ: Hedeflerine ulaşmak için yılmadan çalışmaktır. Hedeflerinden vazgeçmemektir. M. Kemal'in en büyük hedefi milletine yararlı olmaktı. Bunu: "Hizmet edenler namus vazifelerini ifa etmiş olmaktan başka bir şey yapmamışlardır." diyerek belirtmiştir.

VATANSEVERLİĞİ: Ulusu için her şeyi yapmasıdır. "Ben icap ettiği zaman en büyük hediyem olmak üzere canımı vereceğim." Sözü buna örnektir.
BİRLEŞTİRİCİ, BÜTÜNLEŞTİRİCİ GÜCÜ : Erzurum ve Sivas kongrelerini yapması, milli cemiyetleri tek bir çatı altında toplaması, Kurtuluş savaşını yönetmesi.
İLERİ GÖRÜŞLÜLÜĞÜ: Geleceği doğru tahmin etmektir. İstanbul'da İtilaf donanmalarını görünce : " Geldikleri gibi giderler." Demesi buna örnektir.
ÇOK YÖNLÜLÜĞÜ: Değişik alanlarda bilgili ve etkili olmasıdır. M. Kemal iyi bir asker olduğu gibi iyi yönetici ve hukuk adamıdır.
MANTIKLILIĞI: Yaptığı işlerde mantık kurallarına uymasıdır. Büyük ve gereksiz hayallere kapılmamaktır.
GURURA VE ÜMİTSİZLİĞE YER VERMEMESİ: Yaptıkları işlerle gururlanmaz. Kurtuluş Savaşını kazandığında "Savaşı Türk Milleti kazanmıştır." demiştir. Zor durumlarda asla ümitsizliğe kapılmamıştır.
HAKİKATİ ARAMA GÜCÜ: Gerçekleri araştırmasıdır.
YARATICI ZİHNİYETİ: Yeni fikirler ortaya koyabilmesidir.
İNKILAPÇIDIR: yenilikçi olması, yeni fikirlere sahip olması
BARIŞÇI OLMASI. "Yurtta sulh. Cihanda sulh" sözü
AKIL VE BİLİME ÖNEM VERMESİ: Atatürk akıl ve bilime her zaman öncelik vermiştir. "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." demiştir.

__**MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN ESERLERİ :**__
Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere bıraktığı en büyük eser Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bunun yanında yazılı eserleri de vardır. Bunlar :

1. **Nutuk** (1919-1927 yılları arasındaki olayları anlattığı eseridir)
2. **Vatandaş İçin Medeni Bilgiler**
3. **Geometri kitabı**

KONU3: DÖRT ŞEHİR VE MUSTAFA KEMAL

SELANİK (Yunanistan):

Avrupa ile Anadolu arasında demiryolu ağına ve limana sahipti.Bu yüzden ticaret hayatı oldukça canlı idi.Çeşitli din ve millete sahip insanlar bir kültür zenginliği ile hep beraber yaşıyorlardı. Avrupa'nın her türlü imkanlarından yararlanılıyordu.Bu da **Atatürkün fikir hayatının gelişmesine çeşitli kültürdeki insanları tanımasına ve özgür bir ortamda özgürce düşünerek yetişmesine neden olmuştur**.Atatürk Selanike göreve geldiğinde İttihat ve terakki cemiyetine katılmıştı.Bu cemiyetin amacı Meşrutiyeti tekrar ilan ettirmekti.başarılı olunmuş fakat Atatürk halka daha fazla özgürlüğün tanınmasından yanaydı fakat görüşleri İttihat ve Terakki cemiyetinin ileri gelenleri ile görüşleri uyuşmadı. Bunu yanında Atatürk Ordunun siyasete karışmasını istemediğinden dolayı bu teşkilattan ayrılmış ve daha fazla askerlik mesleğine sarılmıştır. Atatürkün çocukluğu, ilk ve ortaokul yılları Selanik'te geçti.

MANASTIR (Makedonya):

Atatürk bu şehirde okul hayatı boyunca(lise) tarih konularına merak salmış ve Milli duyguları gelişmişti.**Mehmet emin Yurdakul Namık Kemal ve Tarih öğretmeni Mustafa Kemal'i** milli duygular bakımından son derece etkilemiş ve __**vatansever**__ olmuştur.
1897'de başlayan Türk-Yunan savaşı Mustafa Kemal‟i çok etkiledi. **Bu savaşı Türkler kazanmasına rağmen masa başındaki görüşmelerle kaybetmiştir. Bu durum başarının sadece savaşı kazanmak olmadığını diplomatik başarının ne kadar önemli olduğunu anlamıştır.**
__**ÖNEMLİ:**__
Manastır'da vatanseverlik, türkçülük duyguları pekişti, fikri altyapısı oluştu, ilk kez ülke sorunlarına ilgi duydu. Askeri lisedeyken Mustafa Kemal, Türk tarihi ve kültürü ile ilgili çokça kitap okudu ve tarihi bilinci gelişti.

SOFYA (Bulgaristan)

Sofya ataşesi(elçi) olarak Mustafa Kemal burada görev yapmaya başladı. Sofya da o zamanlar **sosyal hayatı çok canlı** idi.Burada Avrupa'nın **üst düzey siyasetçileri ve yetkilileri ile yakından yüz yüze görüşme imkanı buldu**.__**Böylece diplomasi alanında tecrübe kazandı.**__ Bulgaristan'da yaşayan Türkler hakkında yakından bilgi almış ve onların haklarını savunmuştur.(__**türk milliyetçiliği fikri)**__ Bulgar meclisinin işleyişi hakkında fikir edinmiştir

__**Diplomasi:**__ Dış politikada sorunların barışçıl yöntemlerle ve müzakereler yoluyla çözülmesini ifade etmektedir. Örnek: Barış antlaşmaları, yabancı devletlerle kurulan iyi ilişkiler.

İSTANBUL

Mustafa Kemal İstanbul'da yani Osmanlının başkentinde siyasi partileri İstanbul'u memleketin içinde bulunduğu ortamı daha bir iyi kavramıştır.**Siyasilerle bilgi alış verişinde** bulunmuş **gizli dergiler, gazeteler** çıkarmış Osmanlı devletini yakından tanımaya başlamıştır. **Bu dönemde dünyadan haberdar olmak ve Fransızcasını geliştirmek için Fransızca eğitim aldı ve Fransız yazarlarını takip etti.** __**Okuduğu eserler sayesinde akılcı ve bilimi temel alan gerçekçi bir fikir yapısı oluştu**__**.(İnkılâplarının ve ilkelerinin temelini oluşturan altyapı)**

NOT: __**Bu 4 şehir Mustafa kemal fikir hayatının şekillenmesinde etkili olmuştur.**__

Lider Mustafa kemal:

Mustafa kemal her katıldığı teşkilatta ve toplantılarda hep lider olmuştur.
***Şam 'da Vatan ve Hürriyet cemiyeti kurması,**

***Trablusgarp ,Kafkas Çanakkale cephesindeki savaşlara katılması**

***Erzurum ve Sivas kongrelerinde başkanlık yapması,**

***Sakarya ve Büyük taarruz savaşlarında orduya başkomutanlık yapması**

onun lider vasıflar taşıdığının göstergesidir.

II.ÜNİTE
Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler

1. Dünya Savaşında Osmanlı Devleti

I. Dünya Savaşı'ndan Önce Osmanlı Devleti'nin Durumu

- Osmanlı Devleti 18. yüzyıldan itibaren Avrupa'daki bilim ve teknik alanında yapılan yenilikleri takip edemedi.
- Fransız İhtilali'nden sonra yayılan milliyetçilik akımından Osmanlı Devleti olumsuz etkilendi. Osmanlı yönetimindeki milletler ayaklanmaya başladı.
- Batılı Devletler, Osmanlı Devleti'nin topraklarını sömürge haline getirmek istediler.
- Kapitülasyonlar(yabancı devletlere verilen ayrıcalıklar) nedeniyle Osmanlı ekonomisi zor durumdaydı.
- Osmanlı Devleti Avrupa devletlerinin açık pazarı haline geldi. Sanayisi gelişemedi.
- Osmanlı Devleti, ekonomisini düzeltmek için Avrupa'dan borç para aldı. Borçlarını ödeyemeyince Avrupalı devletler Duyun-u Umumiye (Genel Borçlar İdaresi) kurarak gelir kaynaklarına el koydular.

Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Devletlerin Osmanlı Devleti İle İlgili Planları:

ALMANYA
*****Osmanlı Devletinde okul, demir yolu vb yatırımlar yaparak , Osmanlıya ihtiyacı olduğu askeri uzmanlar göndererek Osmanlı ile dostane ilişkiler kurdular.Amaçları Osmanlı Devletini kendi taraflarına çekip rakipleri İngiltere Fransa ve Rusya'yı zor durumda bırakmaktı .

İNGİLTERE
*****Ortadoğudaki zengin petrol kaynaklarına sahip olmak ve Osmanlı topraklarını sömürmekti.

İTALYA
*****Güçsüz Osmanlı devleti elinde olan ayrıca kendisine yakın olan Kuzey Afrikadaki Trablusgarp'a göz dikmiş,başarılı olamamasına karşın bu sırada Balkan Savaşları'nın çıkması üzerine yapılan **Uşi Antlaşması** ile Trablusgarp'ı ele geçirdi.

ABD *:*
* Dünya siyasetinde söz sahibi olmak için Dünya'nın her tarafıyla ekonomik ilişki kurdular. Osmanlı Devleti'nde de kurdukları okul ,hastane, matbaa gibi kurumlar aracılığı ile kısa sürede Osmanlı üzerinde etkin olmaya çalıştılar.

AVUSTURYA-MACARİSTAN İMPARATORLUĞU:
*Osmanlı Devleti'nin balkanlardan tamamen çıkarılmasını ve kendilerinin bu bölgeye hakim olmasını istiyorlardı.
*****Devletin çok uluslu olmasından dolayı Fransız İhtilali ile yayılan milliyetçilik akımı sonucunda imparatorluğun bütünlüğü tehlike altına girdi.

FRANSA
*Osmanlı devleti ile geçmişte her bakımdan ilişkileri mevcuttu.(Siyasi, ticari)
*****Fransız İhtilali ile yayılan özgürlük adalet ve milliyetçilik düşünceleri sonucu Osmanlı Devleti bu durumdan son derece olumsuz etkilenmiş ve zor duruma düşmüştür.
*****Sanayileşmesi ile birlikte yeni sömürgeler elde etmek isteyen Fransa Osmanlı Devleti'nin topraklarına göz dikmiştir.

.RUSYA
*Öteden beri Rusya'nın en büyük amacı ,boğazları ele geçirerek sıcak denizlere inmek ve İstanbul merkezli büyük bir slav devleti kurmaktı.
*Bu amaclarını gerçekleştirmek için akraba oldukları Osmanlı himayesindeki Slav halkı ve ortodoksları Osmanlıya karşı kışkırtmışlardır.

Panslavizm: Balkanlarda yaşayan Slav ırkından olan milletleri bir bayrak altında toplamak demektir.

I. DÜNYA SAVAŞI (1914–1918)

I.Dünya Savaşı'nın Genel Sebepleri:

1-**Sanayi inkılabı** sonucunda devletler arasında Pazar ve hammadde arayışından doğan **sömürgecilik yarışı**
2-Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **Milliyetçilik düşüncesi**
3-Ekonomik yarışın devletler arası bloklaşmalara sebep olması ve silahlanma yarışı

NOT: I. Dünya Savaşı'nın en önemli sebebi; SÖMÜRGECİLİK'tir

Savaşın Özel Nedenleri:

1-Almanya ile Fransa arasında **Alsas Loren** bölgesinden doğan çekişme
2-Rusya ile Avusturya – Macaristan İmparatorluğu arasında Ruslar'ın panslavizm politikasından doğan gerginlik
3-Ruslar'ın Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri ve sıcak denizlere inme politikası

SAVAŞI BAŞLATAN OLAY: Avusturya – Macaristan İmparatorluğu veliahtının Bosna Hersek'i ziyaretinde bir sırplı tarafından öldürülmesi

Üçlü İtilaf (Anlaşma) Devletleri: İNGİLTERE, FRANSA, RUSYA

Üçlü İttifak (Birleşme) Devletleri: ALMANYA, AVUSTURYA-MACARİSTAN İMPARATORLUĞU, İTALYA

NOT: I. Dünya Savaşı başlarında **İtalya** taraf değiştirerek İtilaf Devletleri tarafına geçti. **İtilaf Devletleri İtalya'ya Batı Anadolu, İzmir ve çevresini vaat etmişti.**

**İttifak Devletleri İtalya'nın oluşturduğu boşluğu Osmanlı Devleti ve Bulgaristan ile doldurdu.
**İtilaf Devletleri tarafına Romanya, Sırbistan, Japonya, Brezilya, Yunanistan, Amerika Birleşik Devletleri geçti.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmek İstemesinin Sebepleri

- Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakları geri almak istemesi **(en önemli sebep)**
- Osmanlı Devleti'nin (İttihat ve Terakki Partisi) Almanya'nın savaşı kazanacağına olan inancı.
- İttihat ve Terakki Partisi yöneticilerinin (Enver Paşa, Ziya Paşa) Alman hayranlığı.
- Siyasi yalnızlıktan kurtulmak istemesi.
- İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Osmanlılara karşı düşmanca politikalar izlemesi.
- Borçlardan ve kapitülasyonlardan kurtulma isteği.

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni Kendi Yanında Savaşa Katmak İstemesinin Sebepleri

- Yeni cepheler açarak ve savaşı daha geniş alanlara yayarak kendi savaş yükünü hafifletmek istemesi.
- Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan yararlanmak istemesi.(Boğazlar,denizler, ticaret yolları vb.)
- Osmanlı Devleti'nin dini gücünden (halifenin gücünden) yararlanarak bütün Müslümanları İtilaf Devletlerine karşı kullanmak istemesi.
- Osmanlı Devleti'nin insan gücü ve hammadde kaynaklarından yararlanmayı amaçlaması.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi

Akdeniz'de İngilizlerden kaçan iki Alman gemisi **(Goben ve Breslav)** Osmanlı Devleti'ne sığındılar. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını bildirerek İngilizlere vermeyi reddetti. Gemilerin adları **Yavuz ve Midilli** olarak değiştirildi. Daha sonra bu iki Alman gemisi Karadeniz'e açılarak Rus limanlarını bombaladı. Bunun üzerine Rusya Osmanlı Devleti'ne savaş açtı.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesiyle;

- Savaş geniş bir alana yayıldı.
- Savaşı süresi uzadı.
- Almanya'nın savaştığı cephelerin sayısı azaldı.
- Yeni cepheler açıldı, mevcut cepheler genişledi.

OSMANLI DEVLETİNİN SAVAŞTIĞI CEPHELER

******* **Taarruz Cepheleri**
*Kafkas
*Kanal(Süveyş)

*** **Savunma Cepheleri :**
*Çanakkale
*Irak
*Suriye – Filistin
*Hicaz – Yemen

******* **Müttefiklerine yardım için savaştığı cepheler :**
*Romanya
*Makedonya
*Galiçya

Kafkasya (Doğu) Cephesi

- Bu cephede Osmanlı Devleti, Ruslar ve onları destekleyen Ermeniler'le savaştı.
- **Cephenin açılma nedeni;** Almanya'nın Bakü petrollerini ele geçirmek istemesi; Enver Paşa'nın Orta Asya Türkleri'ni Osmanlı Devleti çatısı altında toplamak istemesi.
- Savaşı, kış şartlarının ağır olmasından dolayı Osmanlı Devleti kaybetti.
- **Sonuçları**; Ruslar, Muş, Bitlis, Erzurum ve Erzincan'ı ele geçirdiler.
- **NOT:** Daha sonra bu cepheye komutan olarak atanan M. Kemal, Rus ilerleyişini durdurdu, **Muş ve Bitlis'i** geri aldı.

Kanal Cephesi(Süveyş)

- **Almanların isteği ile açıldı**.
- Bu cephede Osmanlı Devleti İngilizlerle savaştı.
- **Nedeni**; Osmanlı Devleti'nin Mısır'ı geri almak istemesi; Süveyş Kanalı'nı ele geçirip, İngilizlerin sömürgeleri ile bağlantısını kesmek istemesi.
- Savaşı, Osmanlı Devleti kaybetti (iklim koşulları, insan ve malzeme yetersizliği nedeniyle)

Irak Cephesi

- **Cepheyi İngilizler açmıştır** (1914–1917)
- **Nedeni**; İngiltere'nin Musul (Irak) petrollerinden yararlanmak istemesi; İngiltere'nin Rusya ile birleşmek istemesi, Rusya'ya yardım etmek istemesi; sömürge yolarlının güvenliğini sağlamak istemesi.
- Savaşı, Osmanlı Devleti kaybetti.
- **Sonucu;** zengin petrol yataklarına sahip Kuzey Irak, İngiltere'nin denetimine girdi.

Filistin-Suriye

- Osmanlı Devleti**, İngiliz ve Araplarla** savaştı. Osmanlı Devleti, bu savaşı kaybetti.

Hicaz-Yemen

- Osmanlı Devleti, **İngiliz ve Araplarla** savaştı.
- **Nedeni;** Osmanlı Devleti'nin İngiliz ve Arapların elindeki kutsal yerleri ele geçirmek istemesi.
- Savaşı, Osmanlı Devleti kaybetti.

Çanakkale Cephesi

- **Cephe İtilaf Devletleri tarafından açılmıştır** (1915).
- **Nedenleri;**
  1- Çanakkale ve İstanbul Boğazları'nı alıp İstanbul'u ele geçirmek;
  2-Rusya'ya yardım götürmek;
  3-Anadolu ve Rumeli arasındaki bağlantıyı kesmek ve Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak.

Çanakkale Cephesi'nin Sonuçları

- Rusya'ya yardım gönderilemediği için ihtilal çıktı ve Rusya savaştan çekildi
- I. Dünya Savaşı uzadı.
- Bulgaristan İttifak Devletleri tarafına geçti.
- Yaklaşık 500 bin insan öldü.
- İtilaf Devletleri amaçlarına ulaşamadılar.
- M. Kemal bu cephedeki başarılarından dolayı tanındı (Kurtuluş Savaşı'nda lider olarak kabul edilmesine neden oldu).

- **Sınırlarımız Dışında Savaştığımız Cepheler:**

Romanya, Makedonya, Galiçya.

**ABD, savaşın başında tarafsızdı. Ancak İngiltere ve Fransa'ya gemi, silah, cephane vs. satıyordu. Bunun üzerine Almanya, ABD'nin ticaret gemilerini batırmaya başladı. Ekonomik zarara uğrayan ABD böylece İtilaf devletleri yanında I. Dünya Savaşı'na girdi (1917).

NOT: ABD başkanı Wilson, I. Dünya Savaşı girerken **Wilson İlkeleri'ni** yayınladı.ABD'nin savaşa girmesi I.dünya Savaşının bitişini hızlandırdı.

I. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

- I. Dünya Savaşı'nı İtilaf Devletleri kazandı.
- Çok uluslu devletler (Osmanlı, Avusturya-Macaristan, Çarlık Rusya'sı) yıkıldı.
- Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Avusturya, Macaristan, Sovyetler Birliği, Türkiye gibi yeni devletler kuruldu.
- Dünya barışını sağlamak, devletlerarası sorunları çözmek amacıyla "**Milletler Cemiyeti"** kuruldu.
- Bazı ülkelerde rejim değişikliği oldu. İtalya'da Faşizm, Almanya'da Nazizim, Rusya'da Kominizm (Sosyalizm) gibi.
- Sömürgecilik isim değiştirerek manda ve himaye adı ile devam etti.
- I. Dünya Savaşı'nın sonuçları II. Dünya Savaşı'na zemin hazırladı (Almanya'nın imzaladığı Versay Antlaşması çok ağır şartları olan bir antlaşmaydı, şartları II. Dünya Savaşı'nın önemli bir sebebi oldu).

MANDA VE HİMAYECİLİK: Kendisini idare edemeyecek kadar zayıf ve güçsüz ülkelerin güçlü devletler tarafından yönetilmesi sistemidir.

NOT: I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında **MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI** ve **SEVR BARIŞ ANTLAŞMASI** imzalandı.

Wilson İlkeleri: ABD Cumhurbaşkanı Woodrow Wilson ,I.Dünya Savaşı sonrasında yapılacak barışın esaslarını yayınladığı on dört ilke ile burada açıklamış, İtilaf devletleri de ABD'yi yanlarında tutmak istediklerinden dolayı bu ilkeleri kabul ettiklerini bildirmişlerdir.

—Wilson İlkelerinin göze çarpan önemli ilkeleri nelerdir?

1-Devletler kendi aralarında gizli anlaşmalar yapmayacaklar, her şey açık olacak.
2-Savaş sonunda yenen devletler yenilenlerden toprak ve para almayacaklar.
3-Devletlerin toprak bütünlüklerini ve bağımsızlıklarını korumak için milletler cemiyeti kurulacak.

—Wilson İlkeleri içinde Osmanlı Devletini doğrudan ilgilendiren madde nedir?

*Osmanlı Devleti'nin Türk olan bölgelerinin egemenliği tanınacak.
*Boğazlar bütün milletlerin gemilerine açık olacak. Bu durum uluslararası garanti altında olacak.

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (MÜTAREKESİ) (30 EKİM 1918)

Mondros Mütarekesi; 30 Ekim 1918'de Osmanlı adına **Rauf Orbay** ile; İtilaf devletleri adına **İngiliz amirali Caltrop** arasında **Limni Adasının Mondros Limanında** imzalanmıştır.

MONDROS ANTLAŞMASINA GÖRE İŞGAL EDİLEN YERLER:

İngiltere – Musul (ilk işgal), Irak toprakları, ayrıca İzmit, Eskişehir, Afyon, Samsun, Merzifon ve Batum'a asker çıkarmıştır.
Fransa – Adana, Antep, Maraş, Urfa
İtalya – Antalya, Konya ve Muğla çevresi
Yunanlılar --İzmir'i işgal etmişlerdir.
Ermeniler- Kars

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI MADDELERİ VE AÇIKLAMALARI:

1-Anlaşma devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıktığında istedikleri stratejik bir bölgeyi işgal edebilecektir.**(7.Madde)**

Açıklama: ÖNEMLİ!!!
1- Mütarekenin en önemli maddesidir.
2-Bu madde itilaf devletlerinin Anadolu'da yaptıkları işgallerin hukuki dayanağı olmuştur.
3-Bu madde Osmanlı ülkesini işgale açık hale getirmiştir.

2-Doğu Anadolu'da altı ilde **(vilayet-i sitte:** Erzurum, Van, Elazığ, Sivas, Bitlis, Diyarbakır**)** bir karışıklık çıktığında itilaf devletleri bu illerin herhangi birini işgal edebilecektir**. (24.Madde)**

Açıklama:
Bu madde İtilaf devletlerinin Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermeni Devleti kurma projelerinin en önemli göstergesidir.

3-Sınırların korunması ve iç güvenliğin sağlanması dışındaki Osmanlı orduları terhis edilecek; ayrıca orduya ait cephane, taşıtlar ve donanma anlaşma devletlerine bırakılacaktır.

Açıklama:
Böylece Osmanlı Devleti yapılacak işgaller karşısında savunmasız hale getirilmeye çalışılmıştır.

4-Ermenilerle itilaf devletlerinden alınan esirler serbest bırakılacak; Türk esirler itilaf devletlerinin denetiminde kalacaktır.

Açıklama:
Bu durum devletlerin eşitliği ilkesine aykırıdır.

6-Haberleşme ve Ulaşıma ait bütün araç-gereçler anlaşma devletinin denetiminde bırakılacaktır.
7-Limanlar, Toros Tünelleri, tersaneler ve demir yolları anlaşma devletlerine bırakılacak

Açıklama:
Böylece, işgalci devletlere karşı bir mücadelenin Türkler tarafından başlatılması, haberleşmeleri ve ulaşım sağlamaları engellenmeye çalışılmıştır.

8- Boğazlar İtilaf devletleri denetimine bırakılacaktır.

Açıklama:
Osmanlılar'ın Anadolu toprakları ile Rumeli toprakları arasındaki bütünlük bozulmuştur. Boğazların egemenliği İtilaf devletlerine geçmiştir.

Mondros Antlaşmasının Önemi:

1-Osmanlı Devleti İtilaf devletlerine teslim olmuştur.
2-Osmanlı Devleti fiilen sona ermiştir.
3-Milli cemiyetlerin kurulmasına neden olmuştur.
4-Kuvayi milliye örgütleri kurulmaya başlamıştır.

NOT : Çok ağır şartlar taşıyan, işgallere zemin hazırlayan (özellikle 7. Maddesiyle) Osmanlı **Devleti'ni fiilen sona erdiren bir antlaşmadır**.
** İstanbul Hükümeti anlaşmayı olumlu karşılamış, Mustafa Kemal ve Türk halkı ise tepki göstermiştir.

Mondros'a karşı **Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri**, işgallerin başlamasıyla da **Kuvay-ı Milliye** birlikleri kurulmuştur.

Not : Osmanlı'nın kayıtsız şartsız teslim belgesidir.

PARİS BARIŞ KONFERANSI:

Toplanma Amacı: Birinci Dünya Savaşı sonunda yenen devletlerle yenilen devletler arasında yapılacak barış antlaşmalarının şartlarını belirlemek.

SONUCU: Paris Konferansında I.dünya savaşında İtalya ya vaat edilen Anadolu toprakları Yunanistan'a verildi. **Sebebi,** ;İngiltere'nin Batı Anadolu da güçlü bir İtalyalın varlığını kendisi için tehlikeli gördü ve güçlü bir İtalya yerine güçsüz bir Yunanistan'ı tercih etti. **Bu durum İtilaf devletleri arasında görüş ayrılığı bulunduğunu göstermektedir.**

NOT: I. Dünya Savaşı'nın sonunda imzalanacak barış antlaşmalarının maddeleri **Paris Barış Konferansı'nda** belirlendi.

İZMİR'İN İŞGALİ (15 MAYIS 1919)

Yunanlılar Paris Konferansı'nda alınan karara dayanarak İzmir'i işgal etmişlerdir.
İşgalin Önemi:
1-Kuva-yı Milliye ortaya çıkmaya başladı
2-Milli bilinç uyandı
3-Halkı Milli Mücadele için örgütlemeye başladı.
4-Mitingler düzenlendi
5-Redd-i İlhak(işgale son) Cemiyeti kuruldu
6-Türk Halkı, işgalcilere güvenilemeyeceğini anladı.

Amiral Bristol Raporu:

İzmir'in işgali dünya kamuoyunda büyük bir yankı ve kınamaya sebep olunca; olayın sorumlusu durumunda olan İtilaf devletleri kamuoyunu yatıştırmak ve İzmir bölgesindeki durumu öğrenebilmek için bölgeye **Amiral Bristol** önderliğinde bir rapor heyeti göndermişlerdir.
Bristol Raporunun Önemi:

-İlk defa uluslararası bir belge Türk Milli Mücadelesinin haklılığını dünyaya göstermiştir. (ÖNEMLİ!!!)

KUVA-YI MİLLİYE:(Milli kuvvetler)

KUVA-YI MİLLİYE: İşgaller karşısında, halkın harekete geçerek kendi bölgelerini korumaya çalışan silahlı direniş hareketine denir.

**Mondros'tan sonra işgallere tepki amacıyla halk tarafından gönüllü olarak oluşmuşlardır.

Oluşma nedenleri: İstanbul hükümetinin sessiz kalması ve ordumuzun dağıtılmış olması ile işgallerin başlamasıdır.

İlk Kuva-i Milliye kıvılcımı (ilk silahlı direniş) Güney Cephesi'nde Hatay Dörtyol'da Fransızlara karşı başlamıştır.

Kuva-yı Milliyenin Özellikleri:

1-İşgallere tepki olarak ortaya çıktılar.
2-Düzensiz birliklerdir
3-Bölgesel olarak hareket ettiler.
4-Düzenli ordu kurulana kadar düşmanı oyaladılar.
5-Disiplin ve birlikten yoksun oluşları en büyük eksiklikleridir
6-TBMM'ye karşı oluşan isyanları bastırdılar.
7-Desteğini halktan aldılar.

MİLLİ MÜCADELE (KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİ)

MUSTAFA KEMAL'İN SAMSUN'A ÇIKMASI (19 MAYIS 1919)

Samsun çevresindeki Türkler'in silahlanmasını ve teşkilatlanmasını engellemek için **9. Ordu Müfettişi** olarak 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Samsun'a gönderilmiştir. Samsunda yayınladığı raporda Rumlar'ın siyasi emellerinden vazgeçmeleri halinde karışıklığın kendiliğinden sona ereceğini belirtmiştir.
Not : 19 Mayıs 1919 Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcı kabul edilmektedir.

HAVZA GENELGESİ (28-29 Mayıs 1919)

Genelgenin içeriği şunlardır:
1. Büyük ve heyecanlı mitingler düzenlenecek ve işgaller protesto edilecek.
2. İstanbul Hükümeti'ne protesto telgrafları çekilecek.
3. Büyük devletlerin temsilcilerine uyarı mektupları ve telgrafları çekilecek.
4. Mitinglerde Hıristiyan halka zarar verilmeyecek.
Not: Mustafa Kemal Paşa bu madde ile itilaf Devletleri'ni işgal bahanesi yaratılmamasını istemiştir. (Mondros 7. Madde)
Amaç
*Türk halkının işgallere tepki göstermesini sağlayarak milli bilinci uyandırmak.
* İşgallere karşı Türk halkını harekete geçirmek.

MONDROS’TAN SONRA KURULAN CEMİYETLER		
ZARARLI CEMİYETLER		**YARARLI(MİLLİ) CEMİYETLER**
AZINLIKLARIN KURDUĞU CEMİYETLER	**MİLLİ VARLIĞA DÜŞMAN CEMİYETLER**	
Mavri Mira Cemiyeti : • Cemiyetin amacı, İstanbul’u da içine alan bir Bizans Devletini kurmaktır. Faaliyet alanı Trakya topraklarıdır.	**Kürt Teali Cemiyeti :•** İngilizlerden destek alan cemiyet, Güneydoğu Anadolu’da bağımsız bir Kürt Devleti kurmayı amaçlamıştır. ***NOT: Ülke bütünlüğünü bozma amacı taşıdığından bu yönü ile diğer cemiyetlerden ayrılır.***	**Doğu Anadolu Müdafaa - i Hukuk Cemiyeti :•** Doğu Anadolu’da bir Ermeni ve Kürt devletinin kurulmasını engellemek amacıyla kurulmuştur. • Erzurum Kongresi’nin toplanmasını sağlamıştır. **Trakya Paşaeli Müdafaa - Hukuk Cemiyeti** :Trakya’nın Yunanistan’a verilmesini engellemek amacıyla Edirne’de kurulmuştur.
Pontus Rum Cemiyeti : • Amacı Doğu Karadeniz bölümünde Trabzon Rum İmparatorluğu’nu yeniden kurmak	**İslam Teali Cemiyeti :** Kurtuluşun dini kurallara ve hilafete bağlı kalınarak sağlanabileceğini savunmuştur.	**İzmir Müdafaa - i Hukuk Cemiyeti :•** İzmir ve çevresinin Yunanistan’a verilmesini engellemek amacıyla kurulmuştur.
Taşnak ve Hınçak Cemiyetleri : • Cemiyetin amacı Doğu Anadolu’da bağımsız bir Ermenistan Devleti kurmaktır.	**Wilson İlkeleri Cemiyeti :•** Kurtuluşun Amerikan mandası olunarak sağlanabileceğini savunmuşlardır. • Böylece ülkenin İtilaf Devletleri’nce parçalanmasının önleneceğini düşünmüşlerdir.	**Reddi İlhak Cemiyeti :•** İzmir’in işgalinden önce kurulmuştur. İşgalleri engellemek için kurulmuştur. **Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti:** Anadolu’nun işgalini protesto etmek için kuruldu
Etnik - i Eterya Cemiyeti: : *Mavri Mira ve Pontus Rum cemiyetlerinin çalışmalarını destekleyen cemiyetin amacı, Rumların yaşadığı tüm toprakların Yunanistan’a katılmasını sağlamak ve Yunan Devletini kurmaktır.Ege Bölgesinde faaliyet göstermiştir.	**İngiliz Muhipleri Cemiyeti:** • İngiliz himayesini savunanlar tarafından kurulmuştur.	**Kilikyalılar Cemiyeti: :•** Adana (Çukurova) çevresinde örgütlenmiş, Fransız ve Er meni işgallerine karşı faaliyet göstermişlerdir. **Trabzon Müdafaa - i Hukuk - u Milliye Cemiyeti** • Amacı Trabzon ve çevresinde bir Pontus Rum Devleti’nin kurulmasını engellemektir.
Alyans İsrail ve Makabi Cemiyetleri : Museviler tarafından kurulmuştur. • Amaçları Filistin topraklarında bağımsız bir devlet kurmaktır.	**Hürriyet ve İtilaf Fırkası :** • Milli Mücadeleye karşı hareket etmiş ve TBMM’ye karşı çıkan isyanları desteklemişlerdir.	**Milli Kongre Cemiyeti:** • Amacı, Anadolu’daki tüm işgallerin haksızlığını **basın - yayın yoluyla** dünya kamuoyuna duyurmaktır ***NOT: Kuva-i milliye deyimini ilk kullanan cemiyettir.*** ***NOT:Ulusal Kurtuluşu savunmuştur bundan dolayı diğer cemiyetlerden ayrılır***
Azınlık Cemiyetleri’nin Genel Özellikleri 1- Osmanlı Devleti’nin zor durumundan faydalanarak bağımsız devletler kurmaya çalışmışlardır. 2-İtilaf Devletleri tarafından desteklenmişlerdir. 3-İtilaf Devletlerinin işgallerine zemin hazırlamışlardır. 4-Wilson İlkelerine göre hareket etmişlerdir.	**Sulh ve Selamet-i Osmaniye Cemiyeti** Kurtuluş’un padişah ve halifeye bağlı kalınarak gerçekleştirilebileceğini savunmuşlardır. **Milli Varlığa Düşman Cemiyetlerin Genel Özellikleri** * Milli birlik ve bütünlüğü zedeleyici faaliyetlerde bulunmuşlardır. * Müslümanlar tarafından kurulmuşlar, İtilaf Devletleri tarafından desteklenmişlerdir. * Cemiyetlerin bir kısmı saltanat ve hilafet taraftarı, bir kısmı ise manda ve himaye taraftarıdır.	**Milli Cemiyetlerin Genel Özellikleri** **1-** Önce basın yayın yoluyla propagandayı ilke edindiyseler de; kanlı işgallerin başlamasıyla silahlı mücadeleyi başlattılar. **2-** Bölgesel niteliklidirler **3-** Türkçülük duyguları ile kurulmuşlardır. **4-**Halk arasında milli bilinci uyandırdılar **5-**İşgalleri ve azınlıkların bölücü faaliyetlerini önlemeye çalıştılar **6-** Sivas Kongresinde Anadolu ve Rumeli Cemiyeti adı altında birleştiler

AMASYA GENELGESİ (22 HAZİRAN 1919)

Mustafa kemal milli birliği gerçekleştirmek ve Kurtuluş Savaşı'na çağrıda bulunmak amacıyla çeşitli komutanların da imza ve desteğini alarak Amasya'da yeni bir genelge yayınlamıştır. (Ali Fuat, Kazım Karabekir vs.)

Mustafa Kemal, genelgeyi neden diğer komutanlara da imzalattı?
Genelgenin kişisellikten çıkarak halkın gözündeki önemini artırmak **ÖNEMLİ!!!**

ALINAN KARARLAR ve Yorumları:

1-Vatanın bütünlüğü ve milletin istiklali tehlikededir.
(Kurtuluş Savaşı'nın gerekçesidir(nedeni)

2-İstanbul hükümeti üzerine aldığı vazifenin gereğini yerine getirmemekte, bu da milletimizi yok göstermektedir. **(Kurtuluş Savaşı'nın 2. gerekçesidir)**

3-Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.
(Kurtuluş Savaşı'nın amaç ve yöntemi belirtilmiş- milli egemenlik fikri ilk kez burada bahsedilmiştir.)

4-Milletin haklarını tüm dünyaya duyuracak bir kurul toplanmalıdır. **(Kurtuluş Savaşı kişisellikten çıkartılarak kurumsallaştırılmak istenmiştir.)**

5-Her bakımdan güvenli bir bölge olan Sivas'ta milli bir kongre toplanmalıdır. **(Milli Davet)**

6-Bunun için yurdun her yanında 3 delege seçilmeli, seçimlerin yapılmadığı yerde halkın güvenini kazanmış 3 kişi belirlenip derhal yola çıkarılmalıdır.

7-Delegelerin belirlenmesinde, Müdafa-i Hukuk ve Redd-i İlhak Cemiyetleri ve belediyeler görevlendirilmiştir. **(Böylece kurtuluş savaşını halka yayma ve millete mal etme hedeflenmiştir).**

8-Bütün bu işler büyük bir gizlilik içinde yapılmalı ve milli bir sır olarak saklanmalıdır.
(İstanbul hükümetinin ve itilaf devletlerinin Sivas Kongresini engellemeye yönelik faaliyetlerine karşı önlem alınmıştır.)

Amasya Genelgesi'nin Önemi :

* İlk defa kurtuluş savaşının mücadele safhası başlamıştır.

*** İlk defa kurtuluş savaşının gerekçesi , yöntemi ve amacı belirtilmiştir.**

* İlk defa milli bir kurulun oluşturulmasından bahsedilmiştir.

* İlk defa İstanbul hükümetinin görevini yerine getiremediğinden bahsedilmiştir.

* Sivas Kongrelerinin toplanmasına karar verilmiştir.

*** İlk kez millet egemenliğine dayalı bir yönetim kurulacağından bahsedilmiştir.(3. Madde)**

*****Halk milli mücadeleye davet edilmiştir.

Not : Mustafa Kemal'in Amasya Genelgesinden sonra 7-8 Temmuz 1919 gecesi askerlikten istifa etmiştir**.**
(KARARLILIĞI, MİLLETİNE OLAN GÜVENİ VE AZİM)

ERZURUM KONGRESİ
(23 TEMMUZ – 7 AĞUSTOS 1919)

Erzurum'da 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa Mustafa Kemal'e destek vermiş, Erzurum Kongresi'ne katılmasını ve başkan seçilmesini sağlamıştır.

Toplanma Sebebi: Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ve Trabzon Muhafaza-i hukuk-u Milliye Cemiyetinin girişimleriyle Doğu Anadolu'daki Ermeni ve Karadeniz Bölgesindeki Rum tehlikesine karşı alınacak tedbirleri görüşmek için toplanmıştır.

KARARLARI:
1- Milli sınırlar içerisinde vatan bir bütündür parçalanamaz.
(İlk defa Türk sınırlarından söz edilmiştir.)

2- İşgallere karşı topyekün savunmaya geçilecektir.

3- Osmanlı hükümeti vatanın bütünlüğünü koruyamazsa geçici bir hükümet kurulacak, bu hükümet üyeleri milli kongre tarafından seçilecek, milli kongre toplanana kadar hükümet görevi yapacak olan temsil heyeti oluşturulacaktır**.(MİLLİ EGEMENLİK FİKRİ)**

4- Milli kuvvetleri etkili, milli iradeyi hakim kılmak esastır.
(**MİLLİ İRADEYE YANİ CUMHURİYET YÖNETİMİNDEN BAHSETMİŞTİR.)**

5- Azınlıklara milli birliğimizi ve sosyal dengemizi bozacak haklar verilemez. (**KAPİTÜLASYONLAR)**

6- Manda ve himaye kabul edilemez. **(ilk kez reddedilmiştir.)**

7- Osmanlı Mebusan Meclisi'nin bir an önce toplanmasına çalışılacaktır**.(MİLLİ İRADE)**

8- Doğu Anadolu'daki cemiyetler, **Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** adı altında birleştirilmiştir.

Erzurum Kongresinin Önemi:

** Erzurum kongresi bölgesel olarak toplanmış fakat aldığı kararlar yönüyle ulusal bir kongredir.

** Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin girişimleriyle bölgedeki Ermeni tehlikesine karşı toplanmıştır.

**İlk defa milli sınırlardan bahsedilmiş. Vatanın asla parçalamaz olduğu belirtildi.(Daha sonra Misak-ı Milli'de aynen yer aldı.)

** İlk defa yeni hükümet kurulmasından bahsedilmiş ve ilk defa 9 kişilik Temsil Heyeti seçilmiştir.

****İlk defa manda ve himaye reddedilmiş ve kapitülasyonların kaldırılması istenmiştir.**
Sebebi, tam bağımsızlığa ters olmasıdır.

BALIKESİR VE ALAŞEHİR KONGRELERİ
(26-31 TEMMUZ) (16 – 25 AĞUSTOS 1919)

Batı Anadolu'da Yunan işgaline karşı birliklerimizin desteklenmesi düşüncesiyle yapılmıştır. Bu amaçla Edirne, Balıkesir, Alaşehir ve Nazilli'de kongreler toplanmıştır.

Not : Bölgeseldir.

SİVAS KONGRESİ (4-11 EYLÜL 1919)

Amasya Genelgesi'nde toplanması istenilen Sivas Kongresi yurdun her yerinden gelen delegelerin katılımıyla toplanmıştır. İtilaf devletlerinin Sivas'ı işgal etme tehdidi ve Elazığ Valisi Ali Galip'in kongreyi basma girişimi sonuç vermemiştir. Kongrede Mustafa Kemal'in başkanlığı, manda fikri ve Erzurum Kongresi kararları tartışılmıştır.

Alınan Kararlar :

1-Erzurum Kongresi kararları kabul edilmiş, bazı konularda değişiklik yapılmıştır.

2-" Temsil Heyeti, Doğu Anadolu'yu temsil eder." cümlesi " Temsil Heyeti bütün vatanı temsil eder." Şeklinde değiştirilmiştir.

3-Bütün cemiyetler "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adı altında birleştirilmiştir.

4-Manda ve himaye kesin olarak reddedilmiştir.

5-**İrade-i Milliye** adıyla bir gazete çıkarılmalıdır.

6-Mebusan Meclisi'nin açılması için yapılan çalışmalar hızlandırılacaktır.

Önemi:

** Ülke genelindeki milli cemiyetler **" Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**" adıyla birleştirildi. **(Milli güçleri tek merkezden yönetmek, birlik ve beraberliği sağlamak için.)**

** Manda ve himaye fikri kesin olarak reddedildi**. (tam bağımsızlığa ters olduğu için)**

* İrade-i Milliye adıyla bir gazete çıkarıldı. **(Kamuoyu oluşturmak ve ulusal gücün sesini duyurmak için çıkarıldı.)**

* Temsil heyeti 15 kişiye çıkarılmıştır.

* Toplanış ve aldığı kararlar yönüyle ulusal bir kongredir.

*** Ali Fuat Cebesoy Batı Anadolu Kuva-i Milliye Komutanlığına atanmıştır. (Temsil heyeti böylece yürütme gücünü ilk kez kullanmıştır.)**

AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20-22 EKİM 1919)

İstanbul hükümeti adına Salih Paşa Temsil heyeti başkanı olarak M. Kemal Amasya'da görüşmüşlerdir.
Temsil heyeti ile 3 gün süren görüşmeler sonunda Salih Paşa, ileri sürülen konuları şahsen kabul etmiş, İstanbul Hükümeti'ne de kabul ettirmeye çalışacağını belirtmiştir.

Görüşülen konular :
1-Vatanın bütünlüğü, işgallere izin verilmemesi gerektiği
2-Mebusan Meclisi'nin İstanbul dışında, güvenli bir bölgede toplanması
3-Temsil heyetinin haberi olmadan düşmanla barış görüşmelerine gidilmemesi
4-Azınlıklara dengeyi bozucu imtiyazlar verilmemesi(kapitülasyonlar)

Önemi: İstanbul Hükümeti, Amasya görüşmesine temsilci göndermekle, Temsil Heyetinin hukukî varlığını resmen kabul etmiş oluyordu.

NOT: İstanbul Hükümeti yukarıda alınan kararlardan sadece Mebuslar Meclisi'nin toplanmasını kabul etti. İstanbul Hükümeti meclisin toplanması dışındaki konulara sıcak bakmamıştır.

TEMSİL HEYETİ'NİN ANKARA'YA GELİŞİ
(27 ARALIK 1919) :

Ankara'nın merkez seçilmesinin sebepleri :

1-Ulaşım ve haberleşme yönünden elverişli olması
2-Coğrafi konumunun uygunluğu
3-Batı cephesine yakınlığı
4-Güvenli bir bölge olması
5-İstanbul'daki meclisin çalışmalarının daha yakından takip edilebilmek

SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ'NİN TOPLANMASI (19 OCAK 1920)

Seçimler hiçbir müdahale olmadan yapılmış ve genellikle Müdafaa-i Hukuk taraftarları kazanmıştır.
Mustafa Kemal görüşmelere katılacak arkadaşlarından bazı önemli isteklerde bulunmuştur.
İstekleri:
1-Kendisinin meclis başkanı seçilmesi (Böylece meclis başkanı sıfatıyla, meclisin dağıtılması durumunda, yeni bir meclis toplayabilecektir.)
2-Müdafaa-i Hukuk adlı bir grup oluşturmaları
3-Misak-ı Milli kararlarının kabul edilmesi

Not : İstanbul'daki padişah taraftarlığı havasından etkilenen mebuslar fikirlerini değiştirmişler, Mustafa Kemal başkan seçilmemiş, **Felah-ı Vatan** adlı bir grup oluşturulmuş, fakat **Misak-ı Milli kararları kabul** ve ilan edilmiştir.

MİSAK-I MİLLİ(Milli yemin) KARARLARI

1-Mondros imzalandığı tarihteki sınırlar milli sınırlarımızdır. Bu sınırlar içinde vatan bölünmez bir bütündür.
2-Mondros'tan önce işgal edilmiş olan üç bölgede ise halk oylamasına gidilecektir.
** Kars, Ardahan, Batum
** Batı Trakya
** Arapların yaşadığı bölgeler
3-İstanbul, Marmara ve Halife'nin güvenliğinin sağlanması şartıyla Boğazlar'dan geçiş serbest olacaktır.
4-Azınlıklara tanınan haklar, komşu devletlerdeki Türkler'e tanınan haklarla aynı olacaktır.
5-Siyasi, adli ve ekonomik bağımsızlığımızı kısıtlayıcı ayrıcalıkların varlığı kabul edilemez.(**KAPİTÜLASYONLAR-TAM BAĞIMSIZLIK)**

Önemi :

1-Yeni kurulacak Türk devletinin Milli sınırlarını tespit etmiştir (vatanınbütünlüğü---1. ve 2. Maddeler)
2- Tam bağımsızlığa önem verilmiştir. (5. Madde)
3- Kararlar Erzurum ve Sivas Kongresi kararlarına dayanır.
4-Sınırlar, azınlıklar konusu, boğazların durumu, kapitülasyonlar ve dış borçlar konuları ele alınmıştır.
5-Yeni bir devletin kurulacağına dair önemli bir adımdır.

SONUÇLARI :
1- İstanbul resmen işgal edilmiştir. (16 Mart 1920)
2- Meclis dağıtılmış, üyelerinin bir kısmı tutuklanıp sürgün edilmiştir.
3-Mebusların bir kısmı Anadolu'ya kaçarak TBMM'nin kurulmasına olanak sağlamışlardır.

NOT: MİSAKI MİLLİ kararları ile MİLLİ BAĞIMSIZLIK ilkesi vurgulanmıştır.

MİLLİ BAĞIMSIZLIK: Bir ülkenin başka devletlere bağlı olmadan yaşamasıdır.

İstanbul'un İşgali (16 Mart 1920):
Misak-ı Milli kararlarını beklentilerine aykırı bulan itilâf Devletleri: İstanbul'u resmen işgal ettiler. Mebuslar Meclisi'ni basarak, Temsil Heyeti'nin görüşleri doğrultusunda çalışan Mebusları tutukladılar. Bazıları Anadolu'ya kaçtılar. Anadolu'da sürdürülen millî mücadeleden vazgeçilmezse, İstanbul'u tamamen alacaklarını ilân ettiler.

İstanbul'un İşgaline Karşı M. Kemal'in Aldığı Önlemler:
1- Durumu vatanın her tarafına duyurdu ve protesto etti.
2. İstanbul ile telgraf ve telefon haberleşmesinin kesilmesini istedi.
3. İstanbul'daki tutuklamalara karşı, Anadolu'daki İtilâf Devletleri subaylarının tutuklanmasını istedi.
4.Anadolu'dan İstanbul'a her türlü malî kaynak gönderimini durdurdu.
5. İşgal güçlerinin İstanbul ve Adana'dan Anadolu'ya yapacakları sevkıyata engel olmak için Geyve ve Ulukışla demiryollarını tahrip ettirdi.

TBMM AÇILIŞI(23 NİSAN 1920)

İlk TBMM'nin Özellikleri:

1- **Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.(yasama ,yürütme ,yargı güçlerinin mecliste toplanması)Böylece çabuk ve uygulanabilir kararların alınması sağlanmıştır.(Çünkü o sırada ülkemiz işgal altında olduğu için güçler birliği kabul edilmiştir..)**
2- Egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu ve meclisin üstünde bir gücün olmadığı belirtilmiştir.
3- Meclisin başkanı aynı zamanda hükümetinde başkanıdır.
4- Partileşme yoktur, gruplaşma vardır.
5- Padişahlık hemen ret edilmedi. **Çünkü padişah yanlılarının tepkisini çekerek iç sorun yaşamak ve bölünmeler olsun** istenmiyordu.
6- Kurucu meclis niteliğindedir.
7- Meclis Hükümeti sistemini benimsedi. (Bakanların meclis tarafından seçildiği sistemdir.) Cumhuriyetin ilanı ile şimdiki sistem olan "Kabine Sistemine" geçilecektir.

**** TBMM'NİN açılmasıyla Temsil heyetinin görevi son bulmuştur.**

NOT: **TBMM'nin açılması ile MİLLİ EGEMENLİK ilkesi hayata geçmiştir.**

ULUSAL (MİLLİ) EGEMENLİK : Devletin gücü olan egemenliğin doğrudan doğruya ulusa(MİLLETE) ait olmasıdır.

Örnek: Osmanlıda devlet gücü Padişahta iken Türkiye'de TBMM'de yani halktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NE KARŞI AYAKLANMALAR

Sebepleri
- İstanbul hükümetinin kışkırtması
- İtilaf devletlerinin kışkırtması ve desteklemesi
- Halkın askerlikten ve savaştan bıkması
- Kuva-yi milliye birliklerinin halka karşı bazı olumsuz davranışlarda bulunması
- Azınlıkların çalışmaları ve bağımsızlık istemeleri

A) Doğrudan İstanbul Hükümeti Tarafından Çıkartılan Ayaklanmalar
1. Aznavur Ayaklanması

2.Kuva-yi inzibatiye Ayaklanması (Halifelik Ordusu)

B) İstanbul Hükümeti ve İşgalcilerin Kışkırtmaları Sonucu Çıkan Ayaklanmalar :
Anadolu'daki milli direnişi en çok bu ayaklanmalar uğraştırmıştır.
1. Bolu, Düzce, Hendek, Adapazarı ayaklanmaları

2. Yozgat Ayaklanması

3. Konya – Bozkır Ayaklanması

4. Afyon'da Çopur Musa Ayaklanması

C) Önceden Kuva-yi Milliye Yanlısı Olup Sonradan Ayaklananlar

Düzenli ordunun kurulması ile bu ordunun emrine girmek istemeyen bazı kuva yi milliye komutanları isyan etti.
Bunların Başlıcalar

1. **Demirci Mehmet Efe Ayaklanması**
2. **Çerkez Ethem Ayaklanması**

D) Azınlıkların Çıkardıkları Ayaklanmalar
Ermeni ve Rumların yoğun olarak yaşadıkları yerlerde çıkardıkları ayaklanmalardır.
Başlıcalar Şunlardır:

1. **Pontus Rum Ayaklanmaları**

2. **Trakya ve Batı Anadolu'daki Rum Ayaklanmaları**

3. **Ermeni Ayaklanmaları**

TBMM'nin Ayaklanmalara Karşı Aldığı Tedbirler

1-**Hıyaneti vataniye kanunu** (vatan hainliği)çıkarılarak TBMM'nin otoritesi artırıldı ve suçluları yargılamak için İstiklal Mahkemeleri kuruldu..
2- Şeyhülislamın fetvasına karşılık Ankara müftüsü Rıfat efendi ve Anadolu'daki birçok müftünün imzası ile milli mücadeleyi destekleyen karşı fetva yayımlandı.
3- "Anadolu Ajansı" kurdurularak milli mücadele lehinde propaganda yapıldı.
4- İstanbul hükümeti ile her türlü haberleşme ve ilişki kesildi

İstiklal Mahkemeleri

- TBMM'nin otoritesini sağlamak amacıyla kuruldu.
- İstiklal mahkemeleri üyeleri TBMM içinden seçilmiştir. Bu güçler birliği ilkesinin bir gereğidir. Böylece meclis yargı yetkisini kullanmıştır.

SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920) :

Önemi:
- Türk Milletine yaşama hakkı tanımayan ve Türk vatanının parçalanmasını öngören bir antlaşmadır.
- TBMM bu antlaşmayı tanımadı., Antlaşmayı kendisi değil, İstanbul Hükümeti imzalamıştı.
***Mustafa Kemal Türk milletini yok sayan, Türk vatanının parçalanmasını öngören bu antlaşma kabul etmedi.
- İmzalayan ve onaylayanlar vatan haini kabul edildi.

- Sevr Antlaşmasını TBMM kabul etmediği için yürürlüğe girememiştir. Bundan dolayı ölü doğmuş bir antlaşmadır. (ÖNEMLİ!!!)

BATI CEPHESİ

ÜNİTE III: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM

Kurtuluş Savaşı Dönemi

Doğu Cephesinde Ermeniler**,**
Güney Cephesinde Fransızlar
Batı Cephesinde Yunanlılar ile savaşıldı

DOĞU CEPHESİ (Gümrü Antlaşması)

** I. Dünya Savaşından sonra Kafkasya'nın güneyinde bir Ermenistan Devleti kuruldu. İtilâf Devletleri, Doğu Anadolu'yu Ermenilere vermeyi planladılar. Bundan cesaret alan Ermeniler, 1920 Haziranında Türkiye'ye karşı saldırıya geçtiler. Fakat Doğu Cephesi Komutan'ı Kâzım Karabekir Paşa komutasındaki Türk kuvvetlerine yenildiler ve **G ü m r ü Antlaşmasını** yapmak zorunda kaldılar

Gümrü Antlaşması (3 Aralık 1920) :

1-Çıldır gölü Aras nehri sınır olacak
2- Kars çevresi ile Ardahan'ın bir bölümü TBMM'ye bırakılacak
3-Ermenistan TBMM'nin onaylamadığı hiçbir anlaşmayı imzalamayacak
4-Doğu Anadolu'da Ermeniler'in çoğunlukta olmadığı kabul edilecektir.

*****TBMM'nin ilk askeri ve siyasi zaferidir.**

ÖNEMİ:
1-Sevr'in geçersizliği ilk kez belirtilmiştir.
2-Misak-ı Milli kısmen gerçekleştirilmiştir.
3-Doğu sınırı belirlenmeye başlanmıştır.
4-Ermeni meselesi çözüme kavuşturulmuştur.
5-İlk kapanan cephe Doğu cephesidir. Buradaki birlikler batıya kaydırılmıştır.
6- Halkın TBMM'ye güveni artmıştır.
7- Ermenistan TBMM'nin gücünü kabul etti

GÜNEY CEPHESİ (Ankara Antlaşması):

Bu Cephede Fransızlar, Ermenilerle işbirliği ederek yöre halkına savaş açtılar. Bunun üzerine halk direnişe geçti. Güney Cephesinde halkın tamamı savaşa katılarak başarı kazandı.(**Kuva-yi Milliye savaşı kazandı.)**

SONUÇLARI:
- Düşmana karşı gösterdiği dirençten ve başarıdan dolayı Maraş'a **"Kahraman**", Urfa'ya "**Şanlı",** Antep'e de **"Gazi"** unvanları verildi.
- Fransızlar Sakarya Savaşının kazanılması üzerine **Ankara Antlaşmasını imzalayarak (20 Ekim 1921)** yurdumuzu terk etmek zorunda kaldılar. **- bu antlaşma ile**:
Önemi:
1- Hatay dışında kalan bugünkü Suriye sınırımız çizildi. Hatay'da özel bir yönetim kuruldu.
2-Güney cephesi savaşları bu antlaşma ile sona erdi.
NOT: İtilâf devletleri içinde yeni Türk devletini ilk tanıyan devlet Fransa'dır.

Bu cephede Yunan ordusu ile savaşılmıştır. Kurtuluş Savaşımızın en ağır ve kaderimizi belirleyen savaşları bu cephede yapıldı.

DÜZENLİ ORDUNUN KURULMASI:

Sebepleri
+ Kuvay-ı Milliye birliklerinin halktan zorla para ve yardım toplamaları
+ Yunan ilerleyişini durduramamaları
+ Kuvay-ı Milliye komutanlarının merkezi otoriteden uzak, başlarına buyruk hareket etmeleri
+ Bölgesel kurtuluşu hedef almaları

NOT:Düzenli ordu kurulunca kuvayi milliye liderlerinden **Çerkez Ethem** ve **Demirci Mehmet Efe** katılmayarak TBMM ‘ye isyan ettiler.

I. İNÖNÜ SAVAŞI (6 – 10 OCAK 1921)

Sebepleri:
Yunanlılar :
1-Sevr Antlaşmasını TBMM'ye kabul ettirebilmek,
2-Ankara'ya ulaşarak milli mücadeleyi sona erdirmek,
3-Gücünü göstererek itilaf devletlerinden daha fazla yardım sağlamak,

Sonuçları :

1-TBMM'nin kurduğu düzenli ordunun ilk zaferidir.
2-İsmet Bey generalliğe yükselmiştir
3-Halkın kendisine ve düzenli orduya duyduğu güven artmıştır.
4-TBMM Teşkilatı Esasiye(İlk Anayasa) Kanununu kabul etti.
5- İstiklal Marşı kabul edilmiştir.
6- Londra konferansı toplanmıştır
7-Afganistan ile dostluk antlaşması imzalanmıştır.
8-Ruslar'la Moskova Antlaşması imzalanmıştır.

LONDRA KONFERANSI

AMAÇLARI : Küçük değişikliklerle Sevr'i TBMM'ye kabul ettirmek ve Yunan ordusuna zaman kazandırmaktır. **İkilik, görüş ayrılığı çıkarmak amacıyla hem İstanbul Hükümeti hem de TBMM davet edilmiştir.**

TBMM'nin Konferansa katılma Amaçları :

1-Misak-ı Milli'yi dünya kamuoyuna duyurmak
2-Savaş taraftarı olmadıklarını ve barış yanlısı olduklarını göstermektir.

**İstanbul Hükümeti temsilcisinin sözü TBMM temsilcisine bırakması ile ikilik çıkması önlenmiştir. TBMM temsilcisi Bekir Sami Bey Misak-ı Milli'yi İtilaf devletleri ise Sevr'i savunmuşlar, neticede konferans bir netice alınmadan dağılmıştır.

SONUÇLARI:
1-TBMM'nin varlığı İtilaf Devletleri tarafından resmen tanınmıştır
2 : Milli mücadelenin savaş meydanlarında kazanılacak başarılardan sonra gerçekleşebileceği anlaşılmıştır.
3 : İtilaf devletleri arasındaki görüş ayrılığı artmıştır.

İSTİKLAL MARŞI'NIN KABULÜ (12 MART 1921)

TBMM'nin açtığı ödüllü yarışmaya istemeyerek de olsa katılan Mehmet Akif "Kahraman Ordumuza" hitaben yazdığı şiirle birinci gelmiştir.
*****Ordumuzun ve türk halkının milli duyguları harekete geçirilmiştir**

AFGANİSTAN İLE DOSTLUK ANTLAŞMASI (1 Mart 1921) :

Moskova'da Ruslar'la görüşmeler sürerken, Afganistan ile bir dostluk antlaşması imzalanmış, birbirlerini tanımışlar ve yardımlaşma sözü vermişlerdir.

Not : TBMM'yi tanıyan **ilk Müslüman** devletidir.

MOSKOVA ANTLAŞMASI (16 Mart 1921) :

Ortak düşman karşısında yalnızlık politikasından kurtulmak isteyen Sovyet Rusya ve TBMM birbirlerine yakınlaşmışlar ve Moskova Antlaşması imzalanmıştır. **Buna göre :**

1-Batum Gürcistan'a verilmek şartı ile Kars, Ardahan ve Artvin'in TBMM'ye ait olduğu kabul edilmiştir. **(Batum'un verilmesi ile Misak-ı Milli'den ilk taviz verilmiştir.)**
2-Osmanlı Devleti'yle Çarlık Rusya arasında imzalanan anlaşmalar geçersiz sayılmıştır.
3-Taraflardan birinin onaylamadığı bir antlaşmayı diğeri de onaylamayacaktır.
4-Sovyet Rusya, TBMM'ye yardım yapacaktır.

Önemi : İlk kez bir Avrupa Devleti tarafından TBMM ve Misak-ı Milli tanınmıştır.

Not-1: Kapitülasyonların kaldırılması ilk kez Sovyet Rusya tarafından kabul edilmiştir.
Not-2 : Doğu sınırımız büyük ölçüde çizilmiştir.

***TBMM'yi tanıyan **ilk Avrupa Devleti** Rusyadır
***TBMM'yi tanıyan **ilk Müslüman Devlet** Afganistandır
***TBMMYi taniyan **ilk İtilaf Devleti** Fransadır

II. İnönü Savaşı (26 Mart-1 Nisan 1921):

Londra Konferansında yeni Türk Devletine isteklerini kabul ettiremeyen itilâf Devletleri Yunanistan'ı yeniden saldırıya geçirttiler. **Nedeni;** Türk ordusunun daha fazla güçlenmesini önlemek, Sevr'i kabul ettirebilmek, Milli Mücadele'yi sona erdirmek gibi amaçlarla tekrar saldırıya geçti

Sonuçları :
1- Yunanlılar yenildi.
2-Fransızlar Zonguldak'ı, İtalyanlar Güneybatı Anadolu'yu boşaltmaya başlamışlardır.
3-Düzenli orduya duyulan güven artmıştır.
4-Mustafa Kemal çektiği bir telgrafla İsmet Paşa'yı tebrik etmiştir.

KÜTAHYA - ESKİŞEHİR SAVAŞLARI (10-24 Temmuz 1921):

-Üst üste yenilgiye uğrayan Yunanlılar büyük bir hazırlık yaparak şiddetli bir saldırıya geçtiler. Afyon, Kütahya, Eskişehir Yunanlıların eline geçti.

***Türk ordusu daha elverişli şartlarda savaşmak üzere Mustafa Kemal'in emriyle Sakarya'nın doğusuna çekildi. Ordumuzun fazla kayıp vermesi önlendi.

- Ancak, önceki başarıların yarattığı iyimserlik kayboldu. TBMM'nin Kayseri'ye taşınması bile gündeme geldi. Fakat kabul edilmedi.

SONUÇLARI:
- Bu savaşla Türk ordusunun daha saldırı (taarruz) gücü olmadığı anlaşıldı.
-Tekalif-i Milliye Emirleri(ordunun ihtiyaçlarını gidermek için)yayınlandı.
-TBMM tarafından Mustafa Kemal'e Başkomutanlık yetkisi verildi.

BAŞKOMUTANLIK YASASI (5 Ağustos 1921)

Mustafa Kemal işleri daha hızlı yürütmek ve kötü gidişe son vermek amacıyla meclisten geniş yetkiler istemiş, 3 aylığına başkomutanlığa atanmıştır. Buna göre yasama, yürütme, İstiklal Mahkemeleri vasıtasıyla yargı yetkisine sahip olmuştur.
NOT:Bu durum Türk halkının M. Kemal'e güvendiğini ve liderliğini tanıdığının bir göstergesidir.

TEKALİF-İ MİLLİYE EMİRLERİ (8 Ağustos 1921)

- **Ordunun ihtiyacını karşılamak ve orduyu savaşlara hazırlamak için bu kanun çıkarılmıştır.**

- Genel seferberlik uygulanmış, yiyecek, giyecek ve asker toplanmıştır.

Tekalif-i Milliye ulusal yükümlülük anlamına gelir.

Sakarya Savaşı öncesi hazırlanıp yayınlanmıştır.

Buna göre:
1- Her ilçede Tekalif-i Milliye komisyonları kurulacak.
2- 40 yaşına kadar olan herkes askere alınacak
3- halkın ve esnafın elinde olan giyim eşyası, hayvan ve yiyeceğin %40'ı parası sonra ödenmek şartı ile alınacak
4- Her aile bir askeri giydirecek iç çamaşırı, çorap ve ayakkabı hazırlayıp verecek.
5- Akaryakıt, haberleşme araçları, kamyon lastiklerinin %40'ı devlete verilecek.
6- Halkın elindeki silah ve cephane orduya teslim edilecek
7- Ülkede tüm zanaatkarlar (demirci, dökümcü, marangoz vb.) ordunun emrine alınacak.

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

(23 Ağustos – 13 Eylül 1921)

Sebepleri:
- Yunanlıların Türk ordusunu kesin olarak yok ederek Ankara'yı işgal etmek istemeleri
- Mustafa Kemal Paşa, **"hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır, o satıh da bütün vatandır vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla sulanmadıkça terk olunamaz" sözünü söyledi.**
  (bu sözü ile düşman işgalinin ülkenin tamamından kurtarılması gerektiğini belirtmiştir. (ÖNEMLİ!!!)

Sonuçları:

- Türk Milletinin bağımsızlık azmi daha da güçlendi.
- Türklerin, 1683 II. Viyana kuşatmasından beri devam eden geri çekilişi durdu.
- Mustafa Kemal'e "**Gazilik**" unvanı ve "**Mareşallik**" rütbesi verildi.
- İtalya yurdumuzu terk etti.
- Yunanistan taarruzdan savunmaya geçti.
- İtilâf Devletleri, Yunanistan'dan uzaklaşmaya başladı.
- Kafkas Cumhuriyetleri ile **Kars Antlaşması** imzalandı.(13 Ekim 1921)
- Fransızlarla **Ankara Antlaşması** imzalandı.(20 Ekim 1921)

KARS ANTLAŞMASI 13 EKİM 1921

- TBMM ile Azerbaycan - Gürcistan - Ermenistan arasında imzalandı.
- Sovyet Rusya'nın hakimiyetine giren bu cumhuriyetlerle imzalanan, Moskova Antlaşmasının tekrarı niteliğinde bir antlaşmadır.

ÖMEMİ: Doğu sınırımız kesin olarak çizilmiştir

ANKARA ANTLAŞMASI 20 EKİM 1921

Sebepleri:
- Fransızların işgal bölgelerinde büyük bir direnişle karşılaşmaları
- Yunanlıların Türkleri yenemeyeceklerinin anlaşılması
- Londra Konferansı'nda İtilaf devletlerinin aralarındaki anlaşmazlıkları giderememeleri
- Sakarya savaşının kazanılması üzerine Fransızlar antlaşma yapmak zorunda kaldılar.

Antlaşmanın Maddeleri
- Taraflar arasındaki savaş hali sona erecek
- Savaş esirleri karşılıklı olarak serbest bırakılacak
- Hatay Fransızlarda kalacak ancak burada özel bir yönetim kurulacak

Önemi:
- **Güney cephesi kapandı.**
- Hatay'ın kaybıyla Misak-ı Milli'den taviz verildi.
- Suriye sınırı güvenlik altına alındı.
- **İlk kez bir itilaf devleti** Misak-ı Milli'yi tanıdı.
- İtilaf devletleri grubu parçalandı.

BÜYÜK TAARRUZ SAVAŞI

(26-30 AĞUSTOS 1922

Yapılan Hazırlıklar

- Bir yıla yakın hızlı ve gizli olarak savaş hazırlıkları yapıldı.
- Doğu ve güney cephelerinden takviye birlikler getirildi.
- Tekalif-i Milliye Kanunu bütün yurtta uygulandı.
- Orduya taarruz eğitimi verildi.
- Mustafa Kemal Paşa'nın başkomutanlık süresi uzatıldı.
- Türk ordusu 26 Ağustos 1922'de Afyon'dan taarruza geçti.

Sonuçları:

- Yunanlılar büyük bir yenilgiye uğradı.
- 9 Eylül'de İzmir, 18 Eylül'de Bursa düşmandan kurtarıldı.
- Mustafa Kemal Paşa "**Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri"** sözünü söyledi.
- Yunan başkomutanı esir alındı.
- Kurtuluş Savaşı başarıya ulaştı.
- **Kurtuluş Savaşı'nın sıcak savaş dönemi bitti, diplomatik mücadele dönemi başladı**.
- İtilaf devletleri ateşkes teklifinde bulundular.

MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI

Katılan Devletler:İngiltere - İtalya - Fransa - TBMM

- Yunanlılar katılmadı.
- Yunanistan'ı İngiltere temsil etti.
- TBMM'nin temsilcisi ismet Paşa'dır.

Maddeleri

1. Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki savaş hali sona erecek
2. Doğu Trakya 15 gün içinde Yunanlılarca boşaltılacak ve TBMM'ye teslim edilecek
3. TBMM, barış antlaşması imzalanıncaya kadar Doğu Trak-ya'ya asker göndermeyecek ancak sekiz bin kadar jandarma kuvveti bulundurabilecek
4. İstanbul ve Boğazların yönetimi TBMM'ye bırakılacak ancak barış yapılıncaya kadar İtilaf kuvvetleri İstanbul'da kalacak
5. Türk kuvvetleri barış yapılıncaya kadar Çanakkale-lzmit çizgisinde bekleyecek

Önemi

- **Kurtuluş savaşının silahlı mücadele bölümü sona erdi.**
- **İstanbul ve Doğu Trakya savaş yapılmadan kurtarıldı.**
- **Osmanlı devleti hukuken sona erdi.(4. MADDE İLE)**
- **Lozan Antlaşması'na zemin hazırlandı.**

ÖNEMLİ NOT: Savaşlardan sonra çeşitli devletlerle antlaşmaların yapılması askeri başarıların diplomatik başarıları da olumlu etkilemiştir..
Aynı zamanda TBMM dış politikada da başarı sağlamıştır.

ÜNİTE IV

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE YOLUNDA ADIMLAR:

SALTANATIN KALDIRILMASI (1 Kasım 1922)

Saltanatın kaldırılma nedenleri:
1-Lozan görüşmelerine çağrılarak ikilik yaratmayı önleme
2-Kurtuluş Savaşında padişahın olumsuz tutumu
3-M. Kemal'in yeni kurulan devlette saltanat yerine Cumhuriyeti istemesi

** Lozan'a İstanbul hükümeti de çağrılınca M. Kemal Lozan Antlaşması öncesi saltanatla halifeliği ayırarak saltanatı kaldırdı. Son padişah Vahdettin ülkeyi terk edince halife olarak Osmanlı soyundan gelen Abdülmecit Efendi halife oldu.

ÖNEMİ:
1 : 623 yıllık **Osmanlı Devleti resmen** sona erdi.
2 : Laikliğin ilk aşaması gerçekleşti.
3 : Milli egemenlik yolunda önemli bir adım atıldı.
4: İtilaf Devletlerinin ikilik çıkarma oyunları sona erdi.
5 : Cumhuriyetin ilanı için zemin hazırladı.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI(24 TEMMUZ 1923):

** Mudanya Ateşkes Antlaşmasından sonra barış esaslarını görüşmek üzere Lozan Konferansı toplandı
**Konferansa İstanbul Hükümeti de çağrılınca M. Kemal ikiliği önlemek ve Lozan'a tek katılmak için Saltanatı Lozan Antlaşması öncesi kaldırdı.
Konferansa **Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya katıldı. Boğazlarla ilgili konular görüşülürken, **Sovyet Rusya ve Bulgaristan** da hazır bulundular.
Konferansta Türk devletini **İsmet Paşa başkanlığında bir heyet temsil etti.

****Konferans üç önemli konuyu çözecekti:**

1. Türk - Yunan barışının esaslarını belirlemek.
2. Osmanlı Devletinin yerine, yeni Türk Devletini ve onun haklarını tanımak.
3. Osmanlı Devletinin yabancılara vermiş olduğu kapitülâsyonları kaldırmak.

Konferans görüşmeleri çok çetin geçti.
- Borçlar meselesi,
- Kapitülâsyonlar,
- İstanbul'un itilâf Devletlerince boşaltılması,
- Irak sınırımızın belirlenmesi, konularında anlaşmaya varılamadı. Konferans 4 Şubat 1923'te dağıldı.
Tekrar toplandığında Lozan Antlaşması imzalandı

Maddeleri :

Sınırlar :

1-Yunanistan ile sınır Mudanya'da olduğu gibi Meriç nehri olacak
2-Bulgaristan ile sınır İstanbul ve Nöyyi Antlaşmaları'na göre olacak
3-Bozcaada ve Gökçeada dışındaki Ege adaları Yunanlılar'a verilecek, özellikle sınırlarımıza yakın olan adalar silahlandırılamayacak
4-12 ada İtalyanlar'a bırakılacak
5-Türkiye-Suriye sınırı Ankara Antlaşması'na göre belirlenmiştir.

6-Türkiye-Irak sınırı ilgili devletlerin (Türkiye, İngiltere) ikili görüşmelerine bırakılmış, Musul sorunundan dolayı anlaşma sağlanamamıştır.
7-Türkiye-İran sınırı 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndaki gibi kalmış, Zağros Dağları sınır kabul edilmiştir.
8-Doğu sınırımız, Moskova ve Kars antlaşmalarına göre belirlenmiştir.

Boğazlar : Boğazlar Türkiye'nin başkanı olduğu bir komisyon tarafından idare edilecek, her iki yakası askerden arındırılacaktır.
Kapitülasyonlar : Kesin olarak kaldırılmıştır.
Savaş Tazminatı : Savaş tazminatı olarak Yunanlılar'dan Karaağaç kasabası alınmıştır.
Azınlıklar : Türkiye vatandaşı kabul edilerek ayrıcalıkları kaldırılmıştır.
Nüfus Mübadelesi : İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler haricinde kalan nüfus karşılıklı değiştirilmiştir.
Patrikhane : Bütün çabalara rağmen patrikhane yurt dışına çıkarılamamıştır. Ancak yabancı kiliselerle irtibat kurması yasaklanmıştır.
Dış Borçlar : Osmanlı'dan kalma dış borçların ödenmesi isteğimize göre çözülmüş, borçlar Osmanlı'dan ayrılan devletler arasında paylaştırılmış, payımıza düşen kısım kağıt para olarak taksitle ödenmiştir. Duyun-i Umumiye kaldırılmıştır.
Yabancı Okullar : Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış, bu konuda yabancı devletlerin müdahalesine izin verilmemiştir.
İstanbul'un Boşaltılması : Lozan'ın onayından sonra 6 hafta içinde gideceklerdir.

Lozan'da Çözümlenemeyen (Yarım Kalan) Konular:

1- **Boğazlar sorunu** (Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile çözülecek)
2- **Musul Sorunu** (İngiltere ile sonra görüşmek üzere bırakıldı. Ancak alınamadı)
3- **Hatay Sorunu** (Fransızlarla 1939'da imzalanan Ankara Antlaşması ile Türkiye'ye bağlandı.)

Önemi:
1-- Siyasî bağımsızlık yanında ekonomik bağımsızlık elde edildi.
2-- M. Kemal ülkeyi kalkındırmak ve geliştirmek için İnkılaplar dönemini başlatmasını sağladı.
3- I. Dünya Savaşı'nın en son imzalanan barış antlaşması Lozan'dır.
4- Uluslar arası bir anlaşmadır ve geçerliliğini günümüzde de korumaktadır.
5- Sevr'in geçersiz olduğu kabul ettirilmiştir.
6- İtilaf Devletleri Misak-ı Milli'yi ve Türk Devleti'nin bağımsızlığını kabul etmişlerdir.
7- Türkiye'nin bağımsızlığı tüm devletler tarafında kabul edilmiştir.
8- Türk Kurtuluş Savaşı sömürge altındaki milletlere örnek olmuştur

1. İzmir (Türkiye) İktisat Kongresi (17 Şubat 1923)
Ülke ekonomisinin durumu Kurtuluş savaşında iyice bozulmuştu. Elde edilen askeri ve siyasi başarının bir benzeri ekonomik alanda da sağlanması şarttı.
Ekonomiyi güçlendirmek ve milli ekonominin kurulmasıyla ilgili esasları belirlemek amacıyla İzmir iktisat kongresi toplandı bu kongreye çiftçi Tüccar, sanayici ve işçi kesimlerinden temsilciler katıldı. Burada Misak-ı iktisadi (ekonomik ant) kabul edildi.
Kongrenin Toplanma Sebepleri:
1-Milli ekonominin amaçlarını ve bu amaçlara ulaşmak için izlenecek yöntemi belirlemek
2-Ekonomik bağımsızlığın yöntemini belirlemek
3-Milli ekonominin temellerini atmak

Kongrede Alınan Bazı Kararlar:
1-Anonim şirketlerin kuruluşunu kolaylaştırmak
2-Milli bankalar kurmak
3-Demir yolları inşaatının hükümetçe bir programa bağlanması
4-Sanayii teşvik etmek
5-Yerli malının kullanımına önem vermek
6-Teknik eleman yetiştirecek okullar açmak
7-Sanayi mallarının gümrük vergileri ile korunması
8-Ulaşım sorunlarının çözülmesi
9-Tüketim mallarının üretimine öncelik vermek
10-Yabancı kurumları millileştirmek

Açıklamalar:
1-Bağımsız ekonomi için ilk adım Lozan'da kapitülasyonların kaldırılması ile atıldı.
2-İzmir İktisat Kongresi bağımsız, liberal ve milli ekonomiyi benimsedi.
3-1930'da Merkez Bankasının kurulması Türk parasını yabancı sermayenin elinden kurtardı.
4-İzmir İktisat Kongresinde **Misak-ı İktisadi** kabul edildi.Böylece türkiyenin milli ekonomi planı hazırlandı.

ANKARA'NIN BAŞKENT OLMASI (13 Ekim 1923)

Sebepleri:
1-Ankara 27 Aralık 1919dan itibaren Temsil heyetinin merkezi durumundaydı.
2-TBMM de Ankara da açılmıştır.
3-Türkiye'nin merkezi durumundaydı.
4-Askeri ve coğrafi bakımından başkent olmaya uygundu.
**13 Ekim 1923de Anayasada değişiklik yapılarak başkent yapılmıştır.

CUMHURİYET'İN İLANI (29 Ekim 1923)

TBMM'nin açılması, arkasından saltanatın kaldırılmasıyla millet egemenliği büyük ölçüde gerçekleşmişti. Fakat kamuoyu hazır olmadığı için "Cumhuriyet" adı konmamıştı.
SEBEBİ: "Meclis Hükümeti" sistemi hükümet bunalımına yol açması
Sonunda 29 Ekim 1923'de Cumhuriyet ilan edildi.

Cumhuriyetin ilanıyla :

1-Devlet rejiminin adı belirlendi
2-Devlet başkanı sorunu çözüldü
3-Yürütmeye işlerlik kazandırıldı.
4-Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı, İsmet Paşa Başbakan, Fethi Bey meclis başkanı seçilmiştir.
5- Meclis hükümeti sisteminden kabine sistemine geçildi.

****Kabine Sistemine göre** ,bakanlar başbakan tarafından seçilir ve Cumhurbaşkanınca onaylanır
****Meclis Hükümet sistemi** , Yasama ve Yürütme meclise aittir.Güçler birliği vardır.Bakanların meclis içinden tek tek seçildiği yönetim şeklidir.Adaylar üzerinde anlaşma sağlamadığında hükümetin kurulması gecikir.Meclis başkanı aynı zamanda hükümetin de başkanıdır

HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 Mart 1924)

Halifeliğin kaldırma nedenleri:
1. Milliyetçilik ve milli egemenlik düşüncesi üzerinde kurulmuş olan yeni Türk devletinin yapısıyla halifeliğin bağdaşmaması,
2. Halife Abdülmecit Efendinin devlet başkanı gibi hareket etmeye başlaması.
3. Yapılacak inkılap çalışmalarının önünde halifeliğin bir engel gibi görünmesi

Halifeliğin kaldırmasının sonuçları:
1. Laik devlet yapısının oluşturulması için en önemli adım atıldı.
2. İlerde yapılacak inkılaplara uygun bir ortam hazırlandı.
3. Milli egemenlik daha da güçlendi.

Aynı Gün ; (3 Mart 1924)

1-**ŞER'İYE VE EVKAF VEKALETİ** kaldırıldı (laiklik yolunda önemli bir adımdır.Yerine din konusunda halkı aydınlatmak için **DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI**,vakıf mallarını korumak,yaşatmak ve işletmek amacıyla **VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** kuruldu).

2-**TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNU** kabul edildi. **MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI** kuruldu. (Eğitim ve öğretimin birliği sağlandı).
3-Erkan-ı Harbiye Vekaleti kaldırıldı (genel Kurmayın politikayla uğraşması engellendi ve **GENEL KURMAY BAŞKANLIĞI** kuruldu)
4-Osmanlı hanedanının yurt dışına çıkarılmasına karar verildi.
5-Harbiye Nezareti kaldırıldı. (Yerine **SAVUNMA BAKANLIĞI** Kuruldu)

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesinin sonuçları:

1-Eğitim ve öğretimde birlik sağlandı.
2-Bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı.
3-Eğitim devletçi, milliyetçi ve laik bir karakter kazandı.
4-Azınlık okullarının zararlı faaliyetleri durduruldu.
5-Yabancı okullara Türkçe dersleri kondu.
6-Medreseler kapatıldı.
7-İlk öğretim zorunlu ve parasız duruma getirildi.
8-Eğitimde eşitlik sağlandı.

Medreselerin Kapatılması:
Osmanlılarda en önemli eğitim kurumları medreselerdi. Osmanlı devletinin yenileme ve çöküş dönemlerinde diğer kurumlar gibi medreseler de bozulmuştu. Tanzimat'tan itibaren batı tarzında eğitim veren okullar açılmıştı. Aynı zamanda azınlık ve yabancı ülkelerin okulları da bulunmaktaydı. Bu durum ülkede kültür çatışmasına neden oluyordu

Sebepleri:
1-Yeni rejim karşıtlarının yetişmesini önlemek
2-Kültür ikiliğini önemek
3-Din bilginine pek ihtiyaç olmaması
4-Medreselerin çağa ayak uyduramaması

ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ

Demokrasilerin düzgün işleyebilmesi için birden fazla partiye gerek vardır. M. Kemal bu nedenle çoklu parti için çalışmaların başlanmasını istiyordu.
- M. Kemal'in isteği ile çok partili rejim denemeleri için kurulacak partiler ülke rejimini tehdit edince çok partili rejim denemelerine bir süre ara verilmiştir.

1-CUMHURİYET HALK PARTİSİ (9 Ağustos 1923)

Mustafa Kemal meclis çatısı altında bütün grupları birleştirmeyi denedi. Bunu başaramayınca kendisi gibi düşünen arkadaşlarıyla birlikte "Anadolu ve Rumeli Müdafaayı hukuk" grubunu kurdu. Bu grup daha sonra Atatürk'ün emriyle Halk fırkası adını aldı. (9 Eylül 1923). Cumhuriyetin ilanından sonra ise ismi değiştirilerek Cumhuriyet Halk partisi oldu. **Böylece cumhuriyet tarihinin **<u>ilk siyasi partisi</u>** kurulmuş oldu.
** CHP **devletçilik** ilkesini benimsemiş olmasından dolayı kendisinden sonra kurulan partilerden ayrılır. 1950'ya kadar Cumhuriyet Halk Fırkası iktidarda kaldı.

2- **TERRAKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI(17 Kasım 1924)**
- Bu parti, kurtuluş savaşında Atatürk'le aynı saflarda bulunmuş olan bir grup sivil ve asker tarafından kuruldu. Bu kişiler **Kazım Karabekir (partinin başkanı) Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele, Adnan Adıvar'dı**
- Atatürk yeni kurulan partiyi olumlu karşıladı. Çünkü demokrasilerde çok parti olmalıydı. Aynı zamanda hükümetin denetlenmesi için de muhalefet partilerinin bulunması gerekliydi.
-** Parti **ilk muhalefet** partisidir. Devletçilik ilkesi yerine **liberalizmi (serbest ekonomi)** benimsiyordu.
- Terakkiperver Cumhuriyet fırkası demokratik hayatı benimsemekle beraber **dini inanışlara saygılıyız görüşüne** de ağırlık veriyordu. Kısa zamanda amacından sapan parti aynı zamanda inkılapları benimsemeyen kişilerin sığınabileceği bir yer durumuna geldi. Doğuda çıkan **Şeyh Sait ayaklanmasında**, partinin bazı yöneticilerinin de rolü olduğu gerekçesiyle, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı.

3-SERBEST CUMHURİYET FIRKASI (12 Ağustos 1930)

1929 yılında, Dünyada büyük bir ekonomik kriz yaşandı. Ülkemiz de bundan etkilendi. Hükümetin ekonomik programı bazı milletvekilleri tarafından eleştirildi. Mustafa Kemal "yeni bir parti kurulursa hükümet daha iyi denetlenebilir" diyordu. Bu amaçla yakın arkadaşı Fethi Okyar'a yeni bir parti kurmasını istedi. Böylece Türkiye'nin üçüncü partisi olan Serbest Cumhuriyet Fırkası Fethi Okyar'ın başkanlığında kuruldu. (12 Ağustos 1930)
- Demokrasinin gereği olarak kurulan bu parti kısa sürede laikliğe karşı olanların toplandığı bir parti haline geldi.
- Fethi Bey, partinin devlet için tehlikeli olmaya başlaması üzerine partiyi kapatmak zorunda kaldı. (17 Kasım 1930)

Açıklama:

1-Halkın istek ve şikayetlerinin meclise daha iyi yansıması için çok partili hayat denendi. Fakat gerek halk buna hazır olmadığından gerekse inkılaplar tam olarak oturmadığından dolayı çok partili hayatın uygulanması sonraya bırakıldı.

2- Çok partili hayata geçiş 1950'de Demokrat Parti ile başlamıştır.

Kılık-Kıyafet Kanunu

(25 Kasım 1925)

Sebepleri:

1-Türk halkının görünümünü çağdaşlaştırmak
2-Ayrılık ifade eden giysilerin giyimini durdurmak.
3-Çağdaşlaşmayı ve birliği sağlamak.

Açıklamalar:

1-Şapka devrimi Kastamonu'dan başlatılmıştır.

2-Kadınların giyimi konusunda kanun çıkarılmayıp; bu durum doğal haline bırakıldı.

3-3 Arlık 1934'de çıkarılan bir kanunla din adamlarının ibadet yerlerinin dışında dini kıyafet giymeleri yasaklandı. **(**Diyanet İşleri Başkanı, Patrik ve Haham Başı bu kuralın dışında tutuldu.**)**

D- Miladi Takvimin Kabulü

(26 Aralık 1925)

Sebepleri:

1-Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkileri kolaylaştırmak

Açıklama:

1-Aynı gün Avrupa'nın saat ölçüsü kabul edildi.

2-1931'de Avrupaî tarz ağırlık ve uzunluk ölçüleri kabul edildi.

3-1935'de haftalık tatil Cumadan Pazara alındı.

4-1928'de uluslararası rakamlar kabul edildi.

5-Uzunluk ve ağırlık alanındaki değişiklikler ve hafta tatilinin değiştirilmesi Avrupa ile ticari ilişkileri kolaylaştırmaya yöneliktir.

A-Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması

(30 Kasım 1925)

Tekke; tarikatların toplantı, tören, eğitim yeridir. **Zaviye** ise tekkenin daha küçüğüdür. Tekke ve zaviyeler Osmanlı devletinde tarikatların faaliyet yaptığı yerlerdi. Osmanlı devletinin son zamanlarında Tekke ve zaviyeler esas görevlerinden uzaklaştılar. Halkın din duygularının istismar edildiği yerler haline geldi.

Önemi:

1-Türk halkının bilime, akılcılığa ve laik düşünceye yönelmesi açısından önemli bir adım atıldı.
2-Birlik beraberliğin sağlanması yönünde önemli bir adım atıldı.
3-Türkiye'nin falcılar, şeyhler, dervişler ve büyücüler ülkesi olamayacağı ispatlandı.

Açıklamalar:

1-Aynı gün şeyh, derviş, mürit gibi unvanların kullanılması ve kurumlarla ilgili elbiselerin giyilmesi ve muskacılık yasaklandı.

2-Türbeler kapatılırken Yavuz ve Fatih gibi Türk büyüklerinin türbelerinin kapatılmaması; Türk İnkılabının tarihi kökleri koparmaya yönelik olmadığını gösterdi.

HUKUK VE AİLE:

Hukuk vatandaşların devletle ve birbirileriyle olan ilişkilerini düzenleyen kurallar bütünüdür.

TC ANAYASALARI

- **1921ANAYASASI (TEŞKİLAT- ESASİYE)**
- **1924 ANAYASASI**
- **1961 ANAYASASI**
- **1982 ANAYASASI**

1-1921 Anayasası-Teşkilat-ı Esasiye Kanunu(20 Ocak 1921)

Teşkilat-ı Esasiyenin Özellikleri:

1-Olağan üstü durum için hazırlandığından dolayı geniş kapsamlı değildir.
2-Milli Egemenliği yansıtan ilk siyasi belgedir.
3- Güçler Birliği ilkesi kabul edilmiştir.Buna göre kanun yapma, yürütme yetkisi ve yargı milletin tek temsilcisi olan TBMM'ye verilmiştir. Bu madde Kurtuluş Savaşı yıllarında daha çabuk karar alabilmek için uygulanmıştır.
4-23 madde bir ek bölümden oluşur.
5-Yeni devlete işlerlik kazandırdı.
6-Laik bir anayasa değildir.
7-Kuvvet ve yetkinin kaynağı millettir.
8-Meclisin üstünde güç yoktur.
9-En önemli değişikliğini cumhuriyetin ilanı ile gördü.
10-Yeni devletin kurulduğunu belgeledi.

2-1924 Anayasası (20 Nisan 1924):

Kapsamı:

1-Egemenlik milletindir.
2-Devletin şekli cumhuriyettir.
3-Devletin dini İslam, Başkenti Ankara, dili Türkçedir.
4-Yasama, yürütme ve yargı meclise aittir.
5-Kişi hürriyeti başkasının hürriyetinin başladığı yerde biter.
6-Vekiller 4 yılda bir seçilir.
7-Seçme yaşı 22; seçilme yaşı 30'dur.
8-Cumhurbaşkanı 4 yılda bir seçilir. Tekrar seçilebilir.
9-Seçme ve seçilme erkekler aittir.
10-Vatandaşlar kanun önünde eşittir.
11-Kabine sistemi geçerlidir.
12-Cumhuriyet sistemi değiştirilemez.

Özellikleri:

1-Meclis hükümeti sistemi ile parlamenter sistem arasında bir geçiştir.
2-Türk İnkılabının hukuki temelleri atıldı.
3-Yargı kısmen meclisin dışına alındı.
4-Kanun-ı Esasi kesin olarak yürürlükten kalktı.
5-En uzun ömürlü anayasamızdır.
6-İnkılaplar dönemi anayasası olduğundan dolayı, en fazla değişikliğe uğrayan anayasamızdır.
7-1928'de, anayasadan "devletin dini İslam'dır" maddesi atılarak, anayasa laikleşti.
8-1934'de kadınların seçme ve seçilme hakkı anayasaya alındı.
9-1937'de Atatürk ilkeleri anayasaya alındı.
10-1945'de anayasanın dili sadeleştirildi.
11-1952'de anayasanın eski dili tekrar kabul edildi.

3-1961 Anayasası:

Kapsamı:

1-Kuvvetler ayrılığı prensibi benimsendi.
2-Cumhuriyet senatosu kuruldu.

3-Nispi temsil sistemi benimsendi.

4-Anayasa mahkemesi kuruldu.
5-Kişisel hak ve hürriyetler genişletildi.
6-Cumhuriyetin nitelikleri değişmez kabul edildi.
7-Sosyal hukuk devleti anlayışı benimsendi.

1961 Anayasasının Özellikleri:

1-27 Mayıs 1961 askeri darbesi sonucunda hazırlandı.
2-Yapılan darbeyi haklı gösterme eğilimindedir.

3-Siyasi iktidarın uygulamalarına karşı olduğu için bir tepki anayasasıdır.

4-1982 Anayasası:
Özellikleri:
1-12 Eylül 1980 askeri darbesi sonucunda hazırlanmıştır.
2-1982'de yapılan referandum sonucunda hem anayasa hem de cumhurbaşkanı belirlendi.
3-Kişisel hak ve hürriyetler kısıtlandı
4-Cumhuriyet senatosu kaldırıldı.
5-Millet vekili sayısı 400 olarak belirlendi. **(**1987'de 450'ye çıkarıldı.**)**
6-Milletvekili seçimlerinin 5; cumhurbaşkanlığı se-çiminin 7 yılda bir yapılması kabul edildi.
7-Bir tepki anayasasıdır.
8-Yapılan darbeyi haklı gösterme eğilimindedir.
9-Yürütmeyi güçlendirmeye çalışmıştır.
10-Değişmeyecek hükümleri çoktur.
11-Cumhurbaşkanlığı sembolik olmaktan çıkarıldı

Medeni Kanunun Kabulü

. Avrupa devletlerinde modern hukuk kuralları uygulanırken Osmanlı Devleti'nde Tanzimat döneminde dini kurallara dayalı **"MECELLE"** adı verilen kanun hazırlanmıştı. Mecelle ihtiyaçlara cevap veremediği için 1926 yılında Türk milletinin örf ve hukukuna en yakın olan ve Avrupa'daki en yeni medeni kanun olan **İsviçre** Medeni Kanunundan alınarak hazırlandı.

İsviçre Medeni Kanununun Türk Medeni Kanunu Olarak Kabul Edilmesinin Sebepleri:
1-Mevcut kanunların en yenisi olması
2-Demokratik olması.
3-Akılcı ve pratik olması.
4-Kadın ve erkek eşitliğine uygun olması.

Medeni Kanunun Getirdiği Yenilikler:
1.Aile hukukunda kadın-erkek eşitliği sağlandı.
2.Resmi nikah ve tek kadınla evlilik esası kabul edildi.
3.Kadına da boşanma hakkı verildi.
4.Mirasta kadın erkek eşitliği sağlandı.
5.Mahkemelerdeki şahitlikte kadın erkek eşitliği getirildi.
6.Kadınlara istediği mesleğe girebilme hakkı tanındı.
7.Boşanma durumunda çocukların hakları güvence altına alındı.

NOT: Medeni Kanun kadınlara siyasal haklar vermemiştir

Hukuk alanında diğer yenilikler: - Türk Ceza Kanunu : İtalya'dan alınıp hazırlanmıştır. **- Borçlar Kanunu:** İsviçre'den alındı. **- Türk Ticaret Kanunu:**Almanya'dan alındı. **- İcra ve İflas Kanunu**

ŞEYH SAİD AYAKLANMASI (13 Şubat 1925)

Nedenleri:
1-TerakkiperverCumhuriyet Fırkasının'da Cumhuriyete karşı olanların halkı dini duyguları ön plana çıkararak kışkırması.
2- Lozan'da çözümlenemeyen Musul sorununu İngilizler çözmek için Anadolu'da isyan çıkartmak istemesi
3- Tutucu kesimin saltanat ve hilafeti geri istemesi.
4- Laik Cumhuriyet'e ve inkılaplara karşı olanların bir araya gelmeleri
***13 Şubat 1925'te **Ergani'nin Piran köyünde** başlayan isyan kısa zamanda bölgeye yayıldı. İngilizler isyancılara silah ve cephane yardımında bulundu. Hükümet derhal gerekli önlemleri aldı. ilk önce Doğu ve Güneydoğuda seferberlik ilan etti. Daha sonra da isyancılar kısa zamanda yakalanarak gerekli cezaya çarptırıldılar.
Şeyh Sait isyanının Sonuçları
- İsyanı bastırmak için **Takrir-i Sükun Kanunu** çıkarıldı.
-**İstiklal Mahkemeleri** tekrar açıldı.
- **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı.**
- Çok partili hayata geçiş için erken olduğu anlaşıldı.
- İngilizler bu isyan sırasında Musul sorununu kendi çıkarları doğrultusunda çözümlediler

***** Şeyh Sait ayaklanması cumhuriyet rejimine karşı yapılmış ilk isyandır.**

Kabotaj Kanunu (1 Temmuz 1926):

Ülkemizde Cumhuriyetten önce ticaretin çoğunluğu gayrimüslimler tarafından yürütülüyordu. Deniz taşımacılığının çoğu da gayrimüslimlerde idi. 1 Temmuz 1926'da Kabotaj Kanunu çıkarılarak Türk kıyılarında deniz taşımacılığı, limanlar arasında gemi işletmeciliği ve taşımacılığı Türk vatandaşlarına ve Türk gemilerine verildi.

Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi(İzmir suikastı)

Şeyh Sait ayaklanmasının bastırılması ve Terakkiperver Cumhuriyet fırkasının kapatılmasından sonra cumhuriyete karşı olanlar Mustafa Kemal'e bir suikast düzenlemeye karar verdiler. Suikast planını Mustafa Kemal Paşanın İzmir'e geleceği gün gerçekleştireceklerdi.
-Bu plan Mustafa Kemal'in İzmir'e yapacağı gezinin bir gün gecikmesi üzerine suikastçıları kaçıracak kayıkçının itirafı ile ortaya çıktı. Suikastçılar silahlarıyla birlikte yakalandılar ve istiklal mahkemesinde gerekli cezaya çarptırıldılar.
-Mustafa Kemal suikast girişimi sonrasında: **"Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacak, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."** demiştir.

Menemen (Kubilay)Olayı (23 Aralık 1930):

Derviş Mehmet denilen bir isyancı "şeriat isteriz" diyerek Menemen halkını isyana çağırdı. İsyanı önlemeye çalışan asteğmen Mustafa Fehmi Kubilay gericiler tarafından öldürüldü. Bölgeye gelen askeri birlikler isyanı bastırdı.

Önemi:
1-Çok partili hayat için ortam oluşmadığı görüldü.
2-Rejimin yerleşmesi için daha dikkatli olunması gerektiği görüldü.
3-SCF' nin kendi kendini kapatmasının haklılığı anlaşıldı.
NOT: İnkılapların yerleşmesi için 1945 yılına kadar bir daha çok partili hayat denenmedi.

Bir Devrin Analizi: NUTUK:

Nutuk (Söylev)yeni Türkiye devletinin yazılan ilk tarihidir. Yazarı Mustafa Kemal Atatürk'tür. 1919-1927 yılları arasında olan olayları yazmıştır. M. Kemal Nutukla ülkeyi nasıl kurduklarını ve hedeflerini anlatmıştır.
M. kemal Nutuk'a **"1919 senesi mayısın 19'uncu günü Samsun'a çıktım"** sözleriyle başlar; Türk gençliğe seslenişle bitirmiştir

Türk Harflerinin Kabulü (1 Kasım 1928)

Sebepleri:
1-Arap harflerinin okuma ve yazmayı zorlaştırması.
2-Avrupa ile ilişkilerin kolaylaştırılmak istenmesi
3-Halkı çağdaşlaştırmak
4-Öz Türkçe'yi yeniden canlandırmak
5-Okuma yazma oranını artırmak
6-Arap alfabesinin Türkçe'nin yapısına uymaması
Sonuçları:
1-Türk dilinin gelişmesi sağlandı
2-Okuma yazma oranı ve yazılan basılan eser sayısı arttı
3-Çağdaşlaşma yolunda önemli adım atıldı

NOT:1928 yılında Millet Mektepleri açılarak eğitim seferberliği başlatılmıştır. Mustafa Kemal bu mekteplerde 24 Kasım 1928'de ders verdiği için, kendisine baş öğretmen denilmiştir.
- Mustafa Kemal okur yazar oranını arttırmak ülkeyi cehaletten kurtarmak için 7'den 70'e herkese okuma öğretmek için **Mahalle Mekteplerini** kurdurmuş. Buralarda halkın okuma yazma öğrenmesi için çalışmalar yaptırmıştır.

Türk Tarih Kurumunun Kurulması

TTK' nın Kurulmasının Sebepleri:
1-Türk vatanının bütünlüğüne karşı girişilecek tertipleri tarihi kanıtlarla etkisiz hale getirmek.

2-Türklerin üstün medeni kabiliyetini ve dünya medeniyetine yaptığı hizmetleri gözler önüne sermek.
3-Türk milletine atılan iftiraları cevaplandırmak.
4-Türk Tarihinin derinliklerini araştırmak.
5-Ortak tarih bilinci oluşturulacak
6-Anadolu'nun eski halkını araştırmak.

Açıklama:
1-Türk Tarih Kurumunun kurulması ulusçulukla ilgilidir.
2-Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemine kadar İslam Tarihi; Tanzimat Döneminde Osmanlı Tarihi; II. Meşrutiyet Döneminde ise Türk Tarihi ağırlıklı olarak okutuldu.
3-1932'de Türk Tarih Tezi ortaya atıldı.

Türk Dil Kurumunun Kurulması

TDK' nın Kurulma Sebepleri:
1-Türkçe'yi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak.
2-Türkçe'nin kökenlerini araştırmak.
3-Türkçe'yi zenginleştirmek.
4-Türkçe'yi bilim dili haline getirmek.
5-Türkçe'yi halkın anlayacağı şekle getirmek.
6-Dil çalışmalarını planlı hale getirmek
7-Türkçe'nin zenginliğini ortaya koymak
8-Türk dilini öz benliğine kavuşturmak.
9-Konuşma dili, yazı dili ve bilim dili arasındaki farkları gidermek.
10-Dildeki Osmanlıcılığı bitirmek
11-Halk ile aydınlar arasında dil uzlaşması sağlamak
12-Resmi dil ile halk dili arasındaki farkları gidermek.

Açıklamalar:
1-TDK' nın kurulması milliyetçilik ile ilgilidir.

Soyadı Kanununun Kabulü

(21 Haziran 1934)

Osmanlı toplumunda soyadı yoktu. Genellikle insanlar lakapları ve doğduğu yerlere göre çağrılırdı. Bu durum resmi işlerin yürütülme-sinde büyük zorluklar doğuruyordu. Bu karışıklıkları önlemek amacıyla 21 Haziran 1934'de soyadı kanunu çıkarıldı. Mustafa Kemal'e de Atatürk soyadı verildi.

Sebepleri:

1- Resmi işlerden doğan aksaklıkları gidermek.

2-Toplumda ayrıcalık ifade eden lakapları kaldırarak toplumsal eşitliği güçlendirmek.

3-Eşitlik ilkesini güçlendirmek

Not:1-Soyadı kanunuyla sosyal hayat düzene ve rahatlığa kavuştu.
2- Molla, Hoca, Hacı, Hafız vb. gibi unvanlar yasaklandı. Çünkü bu unvanlar halkı sınıflara ayırarak sanki ayrıcalıklı konumuna taşıyordu. Amaç halk arasında eşitliği sağlan

SAĞLIK ALANINDA YENİLİKLER:

Milli Mücadelen çıkan halkın sağlık sorunlarını çözmek için 1892'de kurulmuş aşı evleri kaldırılarak **Hıfzısıhha enstitüsü** kuruldu.
İlk Hıfzısıhha enstitüsüne sağlık bakanı refik saydam'ın adı verildi.
- Verem o önemde yaygın bir hastalıktı. Bu amaçla: 1923'te İzmir **Veremle Mücadele Cemiyeti**; 15 ağustos 1924'te İstanbul'da **Sanatoryum**; 1925'te Veremle mücadele için ilk **Dispanser** ; 1927'de İstanbul Veremle Mücadele Cemiyeti; 1930'da "Umumi Hıfzısıhha Kanunu" çıkarıldı. Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile veremlilerin ihbar edilmesi ve önlem alınması ile ilgili kanundur.
- Behçet hastalığını ilk kez 1937 yılında Hulusi Behçet tanımladığı için hatalık onun adıyla anılır.
- Kurulan diğer kurumlar: Kızılay, Yeşilay, Verem Savaş dernekleri çocuk esirgeme kurumu gibi sosyal kuruluşlar kuruldu.

TARIM ALANINDA YENİLKLER:

Tarım milli ekonominin temeli kabul ediliyordu. Bu alanda gelişme sağlamak için köylünün durumunu iyileştirmek gerekiyordu. Bu amaçla yeni kurulan devlet şu tedbirleri aldı.
- *** Aşar vergisi kaldırılarak köylünün ekonomik bakımdan rahatlaması sağlandı. (1925)
- Köylüye ucuz kredi vermek amacıyla Ziraat Bankası kuruldu.
- Tarım Kredi Kooperatifleri kurularak kooperatifleşme sağlandı.
- Üretimi artırmak amacıyla tohum ıslah çalışmaları yapıldı.
- Ziraat enstitüsü ve Ziraat fakülteleri açıldı.

*** Atatürk Orman Çiftliğinin Kuruluş amacı:** - Örnek çiftlik kurarak çiftçilere örnek olmak. – Ziraat konusunda uygulamalı eğitim yapmak. – Ankara Yüksek Ziraat Okuluna gelecek gençlere staj yaptırmak. –Eğlenme ve dinlenme alanı oluşturmak.

KADINLARA TANINAN HAKLAR:

Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakları:
******1930 yılında kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı
** 1933'de muhtarlık seçimlerine katılma hakkı
** 1934'de milletvekili seçme ve seçilme hakkı verildi.
Not: Türk kadını seçme seçilme hakkını bir çok Avrupa kadınından önce elde etmiştir.

<u>**Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesinin Önemi:**</u>
1-Kadın, siyasal alanda erkeğe eşit hale geldi.
2-Ulusal irade meclise tam olarak yansıdı.
3-Milli Egemenlik ve Halkçılık pekişti.
4-Türk kadını Avrupa ülkelerinde kadınlara verilmiş olan haklardan daha fazla hakka sahip oldu.

NOT: Türk medeni kanunu ile kadınlara aile ve sosyal hayatta erkekler ile eşit hale gelmiştir. Siyasi haklar medeni kanun ile bağlantısı yoktur.

SİYASAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922)
- Ankara'nın başkent olması (13 Ekim)
- Cumhuriyetin ilanı (29 Ekim 1923)
- Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924)
- Siyasi Partiler kuruldu.
- TBMM açıldı
- Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesi

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ilan edildi. Eğitim öğretim laikleştirildi. Bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Medrese ve okul ikiliğine son verildi
- 1Kasım 1928'de Latin alfabesi kabul edildi.
- 15 Nisan 1931'de Türk Tarih Kurumu kuruldu.
- 12 Temmuz 1932'de Türk Dil Kurumu kuruldu.
- 1924'te Topkapı Sarayı müze haline getirildi. Aynı yıl Etnografya Müzesi ve Güzel Sanatlar Akademisi açıldı.
- 1933'te İstanbul Üniversitesi ve Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi açıldı.

NOT: Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun kurulması Atatürk'ün Milliyetçilik ilkesiyle doğrudan ilgilidir.

HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- 20 Ocak 1921'de ilk anayasa Teşkilat-ı Esasiye ilan edildi.
- Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 anayasası ilan edildi.
- 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun ilan edildi.
- 8 Mayıs 1928'de Borçlar Kanunu –İsviçre'den
- 10 Mayıs 1928'de Ticaret Kanunu—Almanya'dan
- 1Temmuz 1928'de Ceza Kanunu – İtalya'dan alınarak ilan edildi.

TOPLUMSAL (SOSYAL) ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

- 25 Kasım 1925'de "Şapka Kanunu " çıkarıldı.
- 30 Kasım 1925'de tekke , zaviye ve türbeler çıkarılan bir kanunla kapatıldı.
- 1934 çıkarılan bir kanunla din görevlilerinin dini elbiselerle ibadet yerleri dışında dolaşmaları yasaklandı. En yetkili kişi hariç (Diyanet İşleri Başkanı ""gibi)
- 1925 Yılında Hicri ve Rumi takvimler kaldırılarak Miladi takvim kabul edildi.1 Ocak 1926'dan itibaren uygulamaya geçildi.
- 1931 Yılında bir kanunla Okka ,arşın vb. yöresel ölçü birimleri yerine Kilo, metre ve litre gibi ölçü birimleri kabul edildi.
- 1935 Yılında hafta sonu tatili Cuma'dan Pazar gününe alındı.
- 24 Haziran 1934'te Soyadı Kanunu kabul edildi.
- Türk Kadınına Siyasi Haklar Verildi.
  a) 30 Nisan 1930'da belediye seçimlerinde seçmen olma hakkı,
  b) 26 Ekim 1933'te muhtar seçme ve köy ihtiyar heyetine seçilme hakkı,
  c) 5 Aralık 1934'te milletvekili seçilme ve seçme hakkı verildi.

EKONOMİ ALANINDA YENİLİKLER

- 17 Şubat 1923 ‘de “İzmir İktisat Kongresi” toplandı .Milli ekonominin hedefleri belirlendi.

• Özel teşebbüsün yetersiz olmasından dolayı 1930’dan itibaren “Devletçi” bir ekonomi politikası uygulanmaya başlanmıştır.

• 1933 yılında “İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlandı ve başarıyla uygulandı.

TARIM ALANINDA GELİŞMELER

- Köylünün durumunu düzeltmek için Aşar (Öşür) vergisi 1925’te kaldırıldı.
- Ziraat Bankasının verdiği kredi artırıldı.
- 1929’da “Tarım Kredi Kooperatifleri” kuruldu.

SANAYİ ALANINDA GELİŞMELER

- 1927’de “Teşvik-i Sanayi Kanunu” çıkarıldı.(Halk sanayiye teşvik edildi, ancak halkın gücü olmadığından “Devletçilik” politikası izlendi.)
- 1933’te “İlk Beş Yıllık Sanayi Planı” hazırlandı.
- 1933’te Sümerbank kuruldu.
- 1938 ‘de “İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlandı .Ancak 1939’da II. Dünya Savaşı’nın çıkması bu planın uygulanmasına engel olmuştur.
- Ülkedeki madenleri aramak için 1935’te Maden Tetkik Arama Enstitüsü (M.T.A) kuruldu. Madenleri işlemek içinde Etibank kuruldu.
- 1939’da Türkiye’nin ilk demir çelik fabrikası olan Karabük Demir-Çelik Fabrikası kuruldu.

TİCARET ALANINDA GELİŞMELER

- 1924’te İş Bankası kuruldu.(İş sahiplerine kredi vermek amacıyla kuruldu)
- 1 Temmuz 1926 ‘da “Kabotaj Kanunu” çıkarıldı. Böylece Türk karasularında yolcu ve yük taşıma hakkı yalnızca Türk gemilerine verildi. Ayrıca Denizbank’ın kurulmasıyla denizcilik faaliyetleri artmıştır.

BAYINDIRLIK ALANINDA GELİŞMELER

- Demiryolları yabancı şirketlerin elinden alınarak devletleştirildi. Osmanlı Devleti’nden 18335 km kalan karayolu 1948 yılında 45000 km’ ye çıkmıştır.

V.ÜNİTE
ATATÜRKÇÜLÜK

Atatürkçülük:Esasları Atatürk tarafından belirlenen,devlet hayatına ,fikir hayatına ,ekonomik hayata ve toplumun temel kurumlarına,devletin rejimine ve işleyişine ait gerçekçi fikir ve ilkelerdir.

Atatürkçülük iki bölümde incelenir:

I-)Atatürk'ün Ulaşmak İstediği Hedef İlkeler

a) Milli egemenlik
b) Milli bağımsızlık ve özgürlük
c) Milli birlik ve beraberlik
d) Yurtta barış dünyada barış
e) Çağdaşlık ve Batılılaşma
f) Akılcılık ve Bilim
g) Vatan ve Millet Sevgisi
h) Milli Tarih ve Milli Dil Bilinci

II-)Atatürk'ün Siyasal Sistem İlkeleri

a) Cumhuriyetçilik
b) Halkçılık
c) İnkılapçılık
d) Laiklik
e) Devletçilik
f) Milliyetçilik

Atatürkçülüğün Özellikleri

1. Atatürkçülük tam bağımsızlığı gerektirir.Temelinde milli kültür vardır,dış baskı yoktur.
2. Atatürkçülük ülkenin huzur ve refah içinde olmasını ister
3. Atatürkçülük milli egemenliği savunur
4. Atatürkçülük aklın ve bilimin öncülüğünde çağdaşlaşmak için gerekli ortamı hazırlar,akla ve mantığa uygundur.
5. Dogmalara dayanmaz. Akılcılık ve bilimselliği temel aldığından yeniliklere açık, dinamik bir düşünce sistemidir Durağan değildir,dinamiktir;sürekli kendini yeniler,çağın ve milletin ihtiyaçlarına göre yeniden şekillenir
6. Devlet yönetiminde Türk Milleti'nin söz ve karar sahibi olmasını esas alır.Türk Milletinin iradesinin üstünde bir güç yoktur.
7. Bazı Avrupa ve Afrika ülkelerinin bağımsızlıklarına da etki yaptığı için evrenseldir.
8. Atatürkçülüğü oluşturan ilkeler bir bütündür. Birbirinin devamı ve tamamlayıcısıdır,birbirinden ayrılmaz tek tek değerlendirilmez,bir bütünü oluşturan öğelerdir.
9. Türk milletinin ihtiyaçlarından, tarihi gerçeklerinden doğmuş, temelinde Türk tarihi ve kültürü olan milli bir düşünce sistemidir

Atatürkçü Düşünce Sisteminin Oluşmasında Etkili Olan Olaylar

► Fransız ihtilali'nden sonra demokrasi, eşitlik, adalet, insan hakları, özgürlük ve milliyetçilik gibi kavramların tüm dünyada yaygınlık kazanmaya başlaması
► Osmanlı Devleti'nin, Avrupa devletlerinin gerisinde kalması ve her alanda Avrupa'ya bağımlı hale gelmesi
►Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşlarının kayıplarla sonuçlanması neticesinde Türk halkının büyük acılar çekmesi
► Avrupa devletlerinin ve azınlıkların, Osmanlı topraklarını bölmeyi amaçlamaları
► Mondros Ateşkesi'nin ardından başlayan işgaller karşısında Osmanlı yönetiminin aciz kalması

MİLLİ GÜÇ UNSURLARI

Bir ulusun, ulusal hedeflerine ulaşabilmek amacıyla kullanabileceği maddi ve manevi kaynaklarının toplamına **milli güç** denir.

Siyasi Güç: siyasi güç, devletin gücünü milletten alması ve devlet politikalarının millet iradesine göre belirlenmesi esasına dayanır.

Ekonomik Güç: : Ülkenin kalkınması için yararlanılan kaynakları, insan gücünü ve uygulanan ekonomik politikaları kapsar.

Askeri Güç:Ülkeyi iç ve dış tehlikelere karşı korumak için oluşturulan askeri güçtür. Askeri gücümüzü Türk Silahlı Kuvvetleri oluşturur.

Sosyokültürel Güç Bir ülkede eğitimli, kültürlü ve teknik bilgilerle donanmış insanların oluşturduğu güce, sosyokültürel denir. Milli gücün temel öğesi olan insan iyi yetiştirildiğinde siyasi, ekonomik ve askeri güç de değer kazanır.

Sosyokültürel güç; bilim, sanat ve diğer alanlarda gelişmeye yol açar. Bunun bilincinde olan Atatürk, bireyden başlayarak halkı eğitmek ve halkın bilgi düzeyini yükseltmek için çalışmalarda bulunmuştur.

ATATÜRK İLKELERİ

- Atatürkçülüğün altı temel ilkesi vardır. Bunlar:
Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik, ve inkılapçılık (devrimcilik)'tır.

CUMHURİYETÇİLİK:

1-Devletin rejim şeklidir.
2-Halk egemenliğini esas alır
3-Demokratiktir.
4-Seçme ve seçilme hakkı tüm vatandaşlara verilir.
5-Hükümet ile millet arasında kopukluk yoktur.
6-Bu ilke,bir kişinin,ailenin ya da zümrenin ülke yönetimini ele almayı kabul etmez.

Anahtar kelimeleri:

- Ulusal Egemenlik,
- Seçim,
- Ulusal İrade,
- Çok Partili Rejim,
- Seçme ve Seçilme Hakkı

UYARI:Cumhuriyetçilik İlkesi Doğrultusunda Yapılan İnkılaplar

► TBMM'nin açılması
►1921 ve 1924 Anayasalarının yapılması
► Saltanatın kaldırılması
► Cumhuriyetin ilan edilmesi
► Siyasal partilerin kurulması
► Ordunun siyasetten ayrılması

► Kadınlara seçme ve seçilme haklarının verilmesi

Cumhuriyetin Kazandırdıkları

- Ülkenin bir hanedan tarafından yönetilmesi uygulamasına son verilmiş, vatandaşlar devlet yönetimine eşit olarak katılma imkanı elde etmişlerdir.
- Temel hak ve özgürlükler devlet güvencesi altına alınmıştır.
- Herkesin kanun önünde eşitliği sağlanmış, kanunları uygulama görevi bağımsız mahkemelere verilmiştir.

Düşünce özgürlüğü sağlanarak, vatandaşlara huzurlu bir hayat sürme olanağı tanınmıştır

- Gelişmemize engel olan unsurlar ortadan kaldırılarak, çağdaş uygarlığa ulaşmayı sağlayacak bir ortam oluşturulmuştur.
- 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşına seçme ve halk oylamasına katılma hakkı ve sorumluluğu getirmiştir.

MİLLİYETÇİLİK:

1-Milletini sevme,onun değerlerini benimseme,başka milletleri küçümsemeden milletini yüceltmek için her türlü fedakarlığa katlanmaktır.
2-Vatanın bütünlüğü ,milletin egemenliği ve bölünmezliği esastır.
3-Atatürk'ün milliyetçilik anlayışında ”Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür” ifadesi ile vatandaşlar arasında hiçbir ayrıma izin verilmemiştir.Irkçı değildir ve milletimize saygılı olan tüm milletlere saygı esası vardır
4Kurtuluş Savaşının yapılmasında ve Türk Devle-tinin kurulmasında temel ilke oldu.
5-Bu ilke fedakarlık ve dayanışmayı gerektirir.
6-Irkçılık ve ümmetçiliği ret eder.
7-Milli birlik ve beraberlik esastır.

Anahtar Kelimeleri:

- Ortak vatan,
- Dil ve kader birliği olmalı,
- Din ve ırk birliği şart değildir.

Uyarı: Milliyetçilik ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplar
***** Kapitülasyonların kaldırılması
* Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması (Türk karasularında taşımacılık hakkının Türkiye'ye geçmesi)
* Türk Tarih Kurumu'nun kurulması
* Türk Dil Kurumu'nun kurulması
* Tevhid-i Tedrisat Kanunu(Yabancı okulların ayrıcalıklarının kaldırılarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanması)
* Yabancı okullarda Türkçe, tarih ve coğrafya derslerinin Türk öğretmenler tarafından okutulması
* TBMM'nin açılması
* İstiklal Marşının Kabulü
* Yabancıların elindekiişletmelerin millileştirilmesi

HALKÇILIK:

1Halkın eşitliği esastır.
2Sınıf mücadelesi değil; sosyal dayanışma esastır.
3-Halkın çıkarına ve faydasına göre hareket etmek ve kanun önünde herkesin eşit tutulmasıdır.
4-Hiçbir toplumsal sınıfın üstünlüğünün kabul etmez;toplumu vatanı ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak kabul eder.
5Temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alarak devlet yönetimine eşit şekilde katılmalarını sağlar.

Anahtar Kelimeleri:

- Ayrıcalıkların kaldırılması,
- Eşitlik,
- Dayanışma,
- Sosyal devlet.

Uyarı: Halkçılık ilkesi doğrultusunda,
*Aşar vergisinin kaldırılması
*Kıyafet devrimi
*Türk Medeni Kanunun kabulü
Soyadı kanunu(Lakap ve unvan kalktı)
*Kadınlara siyasal haklar tanınıdı(Kadın-erkek eşitliği)
*TBMM'nin açılması(Egemenlik halka verilmiştir)
*Saltanatın kaldırılması
* Azınlıkların Türk vatandaşı kabul edilerek ayrıcalıklarının sona erdirilmesi ve toplumda eşitliğin sağlanması
* Sosyal devlet niteliğinin benimsenmesi

NOT: Halkçılık ilkesi, hem **cumhuriyetçilik** hem de **milliyetçilik** ilkelerinin doğal sonucudur.

DEVLETÇİLİK

*Ekonomik faaliyetlerin büyük ölçüde devlet tarafından yürütülmesi ve özel teşebbüsün desteklenmesi demektir.

*Devletçilik, ekonomik alanda doğrudan doğruya devletin müdahalesini öngören sistemdir.

NOT: Devletçilik ilkesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra özel teşebbüs desteklenerek liberal (Serbest)bir ekonomi kurulmak istenmişti, ancak sermaye yetersizliği, makine ve yedek parça sorunu, teknik eleman azlığı gibi nedenlerden dolayı özel teşebbüs başarısız oldu. Bu durum-da devlet ekonomik hayata müdahale etmek zorunda kaldı.

NOT: Devletçilik ilkesi Türkiye'nin o günkü şartlarından doğduğu için Türkiye'ye özgüdür.

Anahtar Kelimeleri:

- Ekonomi, yatırım, kamulaştırma,
- Bütün yatırımların devlet eli ile yapılması,
- Özel sektör ve müteşebbisin olmaması.

Uyarı: Devletçilik ilkesi doğrultusunda,
*** I. Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlanması**
*Sanayi yatırımlarını desteklemek için devletin Sümerbank ve Etibank'ı kurması

*Eğitim,sağlık,kültür ve sanat alanlarında yatırımların yapılması
* Faiz oranlarının ve temel tüketim mallarının fiyatlarının devlet tarafından belirlenmesi
* Devlet bankalarının ve Merkez Bankası'nın kurulması
*Kamulaştırma(Devletleştirme)çalışmaları
gibi inkılaplar ve çalışmalar yapılmıştır.

Devletçilik, halkçılık ilkesinin zorunlu bir sonucudur. Ekonomik kalkınmada bölgeler arası farklılıkların giderilmesinde önemli rol oynamıştır.

LAİKLİK

*Devlet düzeni ve hukuk kurallarının dine değil, akıl ve bilime dayandırılmasıdır.
*Devlet yönetiminin milli egemenlik ilkesi ile çağdaş bilimin ışığında yürütülmesidir.
*Atatürk'ün laiklik ilkesi,vatandaşın din,vicdan,ibadet özgürlüğünün sağlamak ve korumak esasına dayanır.

Anahtar Kelimeleri:

- Din ve Devlet işlerinin ayrılması,
- Akılcılık ve Bilimsellik,
- Din ve vicdan özgürlüğü,
- Çağdaşlaşma.

Uyarı: Laiklik ilkesi doğrultusunda,
***** Saltanatın kaldırılması
* Halifeliğin kaldırılması
* Tevhid-i Tedrisat (eğitim - öğretimin birleştirilmesi) Kanunu'nun çıkarılması
* Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması
* İbadet yerleri dışında dinsel kıyafet, sembol ve işaretlerle dolaşılmasının yasaklanması
* Medeni Kanun'un kabul edilmesi(mecelle Kaldırıldı)
* Ekonomi, hukuk, eğitim ve sosyal yaşam gibi her alanda dinden kaynaklanan uygulamalara son verilmesi
* 1928de anayasadan, **"Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dini İslâm'dır."** maddesinin çıkarılması
* 1937'de anayasaya Türk Devleti'nin laik olduğu ifadesinin eklenmesi
*Şeriye ve Evkaf Vekaletinin kaldırılması
gibi inkılaplar ve çalışmalar yapılmıştır.

İNKILAPÇILIK

İnkılap, bir halden başka hale dönüşme, biçim değiştirme, devrim anlamına gelir.

Kurumların sürekli olarak yenilenmesi, çağa ayak uydurması anlamına gelir.

- DURAĞAN değildir.
- DEĞİŞKEN dir.
- Sürekli çağdaşlaşma anlamına gelir.

Kurumların ihtiyaçlara yanıt verecek duruma gelmesini sağlar
Anahtar Kelimeleri:
**Devrim, İnkılap
**Çağdaşlaşma
**Değişim
**Yenilik.
NOT: Yapılan bütün inkılaplar inkılapçılık ilkesiyle ilgilidir

BÜTÜNLEYİCİ İLKELER :

1 Ulusal egemenlik (Cumhuriyetçilik – Egemenliği milletin kullanması)
2 Ulusal birlik, beraberlik ve ülke bütünlüğü (Milliyetçilik)
3 Ulusal bağımsızlık
4 Yurtta barış, dünyada barış (Dış siyaset, kalkınma amaçlı)
5 Bilimsellik ve akılcılık (Rasyonalizm)
6 Çağdaşlık ve batılılaşma (İnkılapçılık)
7 İnsan ve insanlık sevgisi (Dünya milletleri akrabadır)

Atatürk İlke Ve İnkılaplarının Dayandığı temel Esaslar:

1) Milli tarih bilinci
2) Vatan, millet sevgisi
3) Akılcılık ve bilimsellik prensibi
4) Türk milletine inanmak ve güvenmek
5) Barışçılık prensibi
6) Milli bağımsızlık
7) Egemenliğin millete ait olması
8) Milli birlik ve ülke bütünlüğü
9) Çağdaş uygarlık düzeyine yükselme
10) Milli kültürün geliştirilmesi
11) Milli dil

ATATÜRK İLKELERİ	İNKILAPLAR
Cumhuriyetçilik: Hâkimiyetin ulusa ait olmasını hedef edinir. Egemenlik, devleti yönetme hak ve yetkisi milletindir.	◇ TBMM'nin açılması ◇ Saltanatın kaldırılması ◇ Cumhuriyetin ilan edilmesi ◇ Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi ◇ 1921 ve 1924 anayasalarının kabul edilmesi ◇Çok partili hayata geçişin denenmesi
Milliyetçilik (Ulusçuluk): Ülkede ulusal birlik ve beraberliğin sağlanmasını ve ulusal bağımsızlığı hedef edinir.	◇ Türk Dil Kurumunun açılması ◇ Türk Tarih Kurumunun açılması ◇ Kabotaj (liman işletme hakkı) Kanunu'nun kabul edilmesi ◇ kapitülasyonların kaldırılması
Halkçılık: Devletin sunduğu imkânlardan halkın eşit şekilde yararlanmasını ilkesidir.	◇Medeni Kanun'un kabul edilmesi ◇ Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi ◇ Aşar vergisinin kaldırılması ◇ Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesi
İnkılapçılık: Ülkenin çağdaş ve modern bir yapıya ulaşmasını hedefler.	◇Sosyal (toplumsal), ◇Siyasi, ◇Ekonomi, ◇ Kültür ve eğitim alanlarında yapılan tüm inkılaplar
Laiklik: Din ve devlet işlerinin ayrılmasıdır. Kanunların akla ve bilime dayandırılmasını hedefler. Tüm yurttaşların vicdan, ibadet ve din özgürlüğü demektir. Aynı zamanda diğer inanç ve dinlere de hoşgörülü olmayı gerektirir.	• Saltanatın kaldırılması • Halifeliğin kaldırılması • Medeni Kanun'un kabul edilmesi • Tekke ve zaviyelerin kapatılması • Medreselerin kapatılması • Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesi • Şeriyye ve Evkaf (din işleri ve vakıflar) Vekaleti'nin kapatılması • Anayasadan "Devletin dini islamdır." maddesinin çıkarılması
Devletçilik: Ülkedeki kalkınma çalışmalarının devlet ve özel sektör iş birliği ile sağlanmasıdır. (Ekonomi ilkesidir.)	• İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması • I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın yapılması • Fabrikaların, yolların ve hastanelerin açılması • Ağır sanayi hamlelerinin yapılması

VI. ÜNİTE

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI VE ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ

Türk Dış Politikasının Temel İlkeleri

- ✓ İttifaklara önem verilmesi
- ✓ Devletlerin eşitliği prensibine uyulması
- ✓ **Barışçıdır**: Türkiye, Atatürk'ün "**Yurtta Barış, Dünyada Barış**" ilkesi çerçevesinde, devletlerarası sorunların çözümünde eşitliğe dayanan dostluklar ve ittifaklar kurmayı amaçlar.
- ✓ **Bağımsızdır:** Ülkemiz bağımsızlığını her şeyin üstünde tutarken, diğer devletlerin dış politikalarından ve yönetim sistemlerinden etkilenmez Siyasi ve ekonomik bağımsızlığın korunmasına önem verir.
- ✓ **Gerçekçidir:** Dış siyasette Türkiye dünyadaki siyasi ve ekonomik gelişmeleri göz önünde bulundurarak gerçekleştirmeyi amaçladığı hedeflere yönelir.
- ✓ **Hukuka Bağlıdır**: Devletlerarasındaki meselelerin hukuki yollardan, diplomasi yoluyla ve eşitlik ilkesi ile çözümlenmesi, Türkiye'nin benimsediği bir yoldur.

- ✓ **Milli Güce Dayalıdır**: Türkiye, ülke menfaatlerini ve kendi halkını dikkate alan, bilim ve teknolojiyi rehber kabul eden milli bir dış politika takip eder. Milli çıkarların korunmasına önem verir

1923-1930 DÖNEMİ

■ Türkiye'nin dış politikası, Lozan'dan geriye kalan sorunların çözülmesine ve Lozan'da alınan kararların uygulanmasına yönelik olmuştur.
1923-1930 döneminde; Musul sorunu, dış borçlar, yabancı okullar ve nüfus mübadelesi konuları Türkiye'nin dış politikasında belirleyici olmuştur.

IRAK SINIRI VE MUSUL MESELESİ

- ➢ Lozan Barış Antlaşması'yla Musul sorunu çözüme kavuşturulamamıştır. Türk Hükümeti, Musul halkının çoğunun Türk olmasından dolayı Musul'un kendisine bırakılmasını istiyordu.
- ➢ İngiltere ise bölgenin zengin petrol yataklarına I sahip olması ve ekonomik çıkarları dolayısıyla Musul« topraklarını bırakmak istemiyordu.
- ➢ Lozan'da Musul sorununun iki taraf arasında yapılacak karşılıklı görüşmelerle halledilmesine karar verilmişti.
- ➢ İkili görüşmeler sırasında bir çözüm sağlanamamış ve durum Milletler Cemiyetine götürülmüştü.
- ➢ İngiltere'nin uzlaşmaz tutumu üzerine Türkiye, bölgeye müdahale kararı almış, fakat bu sırada Şeyh Sait İsyanı'nın çıkması, müdahalenin gerçekleşmesini engellemişti.
- ➢ Sonuç olarak 5 Haziran 1926'da iki ülke arasında Ankara Antlaşması imzalanmış ve Musul sorunu çözülmüştür.Türkiye, Şeyh Said isyanıyla uğraştığı için gerekli askeri müdahalede bulunamadı.

Ankara Antlaşması (1926)

- ➢ Türkiye ile İngiltere arasında yapıldı.
- ➢ Musul, İngiliz mandasındaki Irak'a verildi.
- ➢ Musul'un petrol gelirlerinin % 10'u yirmi beş yıllığına Türkiye'ye verildi.
- ➢ Türkiye beş yüz bin İngiliz sterlini karşılığı bu hakkından vazgeçti.

Önemi

- ❖ Türk—İngiliz anlaşmazlığı sona erdi.
- ❖ Musul'un kaybıyla Misak-ı Milli'den taviz verildi.
- ❖ Musul'daki Türkleri koruyucu kararlar alınmadı.

DIŞ BORÇLAR SORUNU

- ✓ Fransa ile aramızda sorun oldu.
- ✓ Türkiye'den alacağı en fazla devlet olan Fransa, borçların altın olarak ödenmesini istedi.
- ✓ Türkiye ise borçların kağıt para olarak ve Fransız frangı şeklinde ödenmesini kabul ettirdi.
- ✓ Türkiye borçların ana parasını 1954'e, faizlerini ise 1984'e kadar ödedi.
- ✓ 1929'da başlayan dünya ekonomik bunalımı Türkiye'nin borçlarını geç ödemesinde etkili oldu.

YABANCI OKULLAR SORUNU

- ✓ Avrupalı devletler kapitülasyonlar aracılığıyla Osmanlı Devleti'nde pek çok farklı okullar açmışlar ve çeşitli haklara sahip olmuşlardır.
- ✓ Bu okullar, zamanla Osmanlı Devleti'ne karşı bazı zararlı faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardır.
- ✓ Lozan Barış Antlaşması'yla; bu okullarla ilgili tek yetkili kurumun TBMM olmasına karar verilmiş ve bu okulların eğitim sistemini düzenleme yetkisi TBMM'ye verilmiştir.
- ✓ 3 Mart 1924 tarihinde Tevhidi-Tedrisat Kanunu'nun çıkarılmasıyla tüm okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.
- ✓ Lozan'da yabancı okulların Türk milli eğitim sistemine bağlanması kararlaştırılmış, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile de bu durum pekiştirilmiştir.
- ✓ Fransa ile papalık yabancı okullarda Türk öğretmenlerin görev yapmasına ve bazı derslerin Türkçe okutulmasına karşı çıktılar.
- ✓ Türkiye, bu sorunun kendi iç meselesi olduğunu bildirdi. Bu okullarda tarih, coğrafya, Türkçe derslerinin Türk öğretmenlerce okutulması, Türk müfettişlerince denetim yapılması kararlaştırıldı.

NÜFUS MÜBADELESİ (NÜFUS DEĞİŞİMİ) SORUNU

- ✓ Nüfus mübadelesi Yunanistan'la aramızda sorun olmuştur. Lozan Antlaşması'na göre İstanbul Rumlarıyla Batı Trakya Türkleri hariç diğer Türk ve Rumların yer değiştirmesi kararlaştırılmıştı.
- ✓ Yunanistan, özellikle İstanbul'da daha çok Rum bulundurmak istiyordu.
- ✓ Sorun, Milletler Cemiyeti ve Lahey Adalet Divanı'nda da çözümlenemedi
- ✓ Türk-Yunan ilişkilerini bu durum gerginleştirdi.
  - ✓ Türkiye ile Yunanistan 10 Haziran 1930'da antlaşma yaptı.
  - ✓ İstanbul Rumlarının ve Batı Trakya Türklerinin yerleşme tarihlerine bakılmaksızın yerlerinde kalmaları kabul edildi.
- ✓ Atatürk'ün sağlığında Türkiye ile Yunanistan arasında yakınlaşma doğdu.
- ✓ Yunan Başbakanı Venizelos Türkiye'yi ziyaret etti.
- ✓ Türk - Yunan ilişkileri 1954 yılına kadar sürecek iyi ilişkiler dönemine girdi.
- ✓ 1954 yılında ortaya çıkan Kıbrıs sorunu, Türk-Yunan ilişkilerinin yeniden bozulmasına neden olmuştur.

1930-1939 DÖNEMİ

- ✓ 1929'da başlayan dünya ekonomik bunalımı liberal eğilimlere karşı tepkilere neden olmuş, otoriter rejimler güçlenmiştir. (Komünizm, Faşizm, Nazizm gibi)
- ✓ Almanya ve İtalya'nın saldırgan politikaları Türkiye'nin dış güvenliğini tehlikeye düşürmüş ve ittifak arayışlarına yöneltmiştir.

TÜRKİYE'NİN MİLLETLER CEMİYETİ'NE GİRMESİ 18 Temmuz 1932

- ➢ Cemiyet I. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslar arası sorunları barışçı yollarla çözümlenmesi için itilaf devletleri tarafından kurulmuştur.
- ➢ Türkiye, dünya barışına verdiği önemi göstermek ve yurtta sulh, cihanda sulh ilkesini gerçekleştirmek amacıyla Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.

BALKAN ANTANTI - 9 Şubat 1934

- ➢ Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan antlaşmalar kalıcı bir barış sağlayamamıştır.

- Avrupa'da devam etmekte olan silahlanma yarışı ve Almanya ile İtalya'nın yayılmacı politikaları Balkanları ve Orta Doğu'yu tehdit etmekteydi.
- Bu gelişmeler karşısında Milletler *Cemiyeti* kuruluş amacına uygun olarak devletler arası anlaşmazlıkları çözmede etkisiz kalmıştır.
- Bu gelişmeler üzerine **Türkiye, *Yunanistan*,Yugoslavya ve Romanya** arasında Balkan Antantı imzalanmıştır.
- Bu antlaşmayla Balkan ülkeleri karşılıklı olarak *sınırlarını* güvence altına almayı ve çıkabilecek tehlike-leri birlikte önlemeyi amaçlamışlardır.
- Bulgaristan Balkanlardaki emellerinden dolayı ittifaka katıl-mamıştır.
- Arnavutluk ise İtalya'dan çekindiği için tarafsız kalmıştır.
- Türkiye, Balkan Antantı'nı imzalayarak batı sınırını güvence altına almıştır.
- Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine ittifak dağılmıştır.

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ – 20 Temmuz 1936

- ✓ Lozan'da Boğazlar sorunu Türkiye'nin aleyhine çözümlen-miş, tam egemenlik hakkı verilmemişti.
- ✓ Lozan Barış Antlaşması'nda Boğazların yönetiminin Türkiye'nin başkanlığını yapacağı uluslararası komisyona verilmesi ve Boğazların her iki yakasında asker bulundurmaması Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki egemenlik haklarını sınırlandırmaktaydı.
- ✓ 1930'lu yıllarda Almanya'nın hızla silahlanması, İtalya'nın Habeşistan'ı işgali, Japonya'nın Mançurya'ya saldırması kar-şısında Milletler Cemiyeti hiçbir şey yapamadı.
- ✓ Türkiye'nin isteği ile İsviçre'nin Montrö şehrinde bir konferans toplandı.
- ✓ Konferansa katılanlar;
- ✓ Türkiye - Yunanistan - İngiltere - Fransa - Sovyet Rusya -Yugoslavya - Japonya
- ✓ İtalya 1938'de bu sözleşmeyi imzalamıştır.
- ✓ Rusya'nın karşı çıkmasına rağmen İngiltere ve Fransa'nın desteğiyle Türkiye'nin boğazlardaki hakimiyeti kabul edildi.
- ✓ Boğazlar komisyonu kaldırılarak yetkileri Türkiye'ye devredildi.
- ✓ Ticaret gemileri serbest geçebilecekti.
- ✓ Boğazların iki yakasındaki askersiz yerlere asker yerleştirilebilecekti.
  - ✓ Barış zamanında ticaret gemilerinin geçişine izin verilecek,
  - ✓ Savaş gemilerinin geçişine sınırlandırmalar getirilecek,
- ✓ Savaş durumunda Türkiye isterse Boğazları kapatabilecektir.

Önemi:

- ✓ Boğazlar kesin olarak Türkiye'nin kontrolüne girdi.
- ✓ Türkiye'nin Akdeniz'deki güvenliği artmıştır.
- ✓ Boğazlar Sorunu, Misakı Millî'ye uygun bir şekilde çözüme kavuşturulmuştur.

SADABAT PAKTI (8 Temmuz 1937)

- ✓ 1935 yılında İtalya'nın Habeşistan'a saldırması, Akdeniz ve Ortadoğu güvenliğinin tehlikeye düşmesine neden olmuştur.
- ✓ Bu yüzden Balkan Antantı'na benzer bir antlaşmanın Orta Doğu'da da gerçekleştirilmesi için faaliyetlere başlanmıştır.
- ✓ Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sadabat Paktı imzalanmıştır.
- ✓ *Bu antlaşmaya göre üye ülkeler;*
- ✓ Karşılıklı olarak birbirlerinin sınırlarına saygılı olmayı,
- ✓ İç işlerine karışmamayı,
- ✓ Ortak çıkarlar doğrultusunda dostluk ve iş birliklerini geliştirmeyi kabul etmiştir.
- ✓ Bu antlaşma ile Türkiye, doğu sınırlarının güvenliğini sağlamış oldu.

HATAY SORUNU VE SONUCU - 1939

- ✓ 1921 yılında TBMM ile Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşmasıyla Hatay, Fransa mandası durumundaki Suriye sınırlarında kalmıştır.
- ✓ Ayrıca burada yaşayan Türklere geniş haklar tanınmış ve bölgede özerk bir yönetim uygulanmıştır. Hatay'ın Türk toprakları dışında kalması Misakı Millî'den taviz verildiği anlamına gelmekteydi.
- ✓ Mustafa Kemal bu yüzden Hatay'ın anavatana katılması gerektiğini savunmuş ve çeşitli girişimlerde bulunmuştur.
- ✓ M. Kemal Adana'da yaptığı bir konuşmada, "Kırk asırlık Türk yurdu, düşman elinde esir kalamaz." diyerek ileride Hatay'ın ana vatana katılacağının müjdesini vermiştir.
- ✓ 1936 yılında Fransa, Suriye'deki manda yönetimine son verdi ve buralardan çekildi. Ancak Hatay'ın durumu belirsizliğini korudu.
- ✓ Bunun üzerine Türkiye, Milletler Cemiyetine başvurarak sorunun çözülmesini istemiştir.
- ✓ Türkiye ile Fransa arasında yapılan ikili görüşmelerden sonra Türkiye'nin önerdiği, "Hatay'ın geleceğini buradaki halkın belirlemesi" ilkesi kabul edildi.
- ✓ Hatay'da bağımsız bir Türk devletinin kurulması kararlaştırıldı.
- ✓ Bir anayasa hazırlandı ve seçimler yapıldı. Ardından Hatay Bağımsız Cumhuriyeti kuruldu. (2 Eylül 1938).
- ✓ Misak-ı Milli'ye son katılan toprak Hatay'dır.
- ✓ Bağımsız Hatay Cumhuriyeti'nin devlet başkanlığını Tayfur Sökmen yapmıştır.

VII.ÜNİTE

ATATÜRK'TEN SONRA TÜRKİYE: II. DÜNYA SAVAŞI VE SONRASI

M. Kemal Atatürk, dış politikada "Yurtta barış,dünyada barış!" ilkesini benimsemiştir. Bu politika doğrultusunda Türkiye, cumhuriyetin ilanından sonra çevresindeki ülkelerle dostluk antlaşmaları imzaladı.

Almanya ve İtalya'nın yayılmacı politikaları karşısında Türkiye, Balkan Antantı ve Sadabat Paktı gibi dostluk antlaşmalarını imzaladı.

Atatürk'ün İkinci Dünya Savaşı'nın çıkacağını rceden tahmin ederek gerekli önlemler alması ve barış amaçlı bir politika izlemesi Türkiye'nin bu savaşta doğru kararlar almasını sağlayacaktı.

II. DÜNYA SAVAŞI (1939 - 1945)

II. Dünya Savaşı'nın Nedenleri

1.I.Dünya Savaşı sonucu Almanya ile imzalanan Versay Antlaşması

2. I. Dünya Savaşı'ndan sonra sınırların çizilmesinde milliyetçilik anlayışına dikkat edilmedi. Bu nedenle etnik çatışmalar ve sınır sorunları ortaya çıktı.

3. İtalya Birinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkmasına rağmen amaçlarına ulaşamadı. İtilaf Devletleri tarafından ikinci sınıf bir

devlet gibi davranılması İtalya'yı saldırgan bir devlet hâline getirdi. Yönetimi ele geçiren Mussolini'nin İtalya'yı büyük devlet yapmak istemesi, II. Dünya Savaşı'nın nedenlerinden biri oldu.
İtalya'nın ve Japonya'nın sömürgecilik faaliyetleri.

Savaşın Gelişimi

MİHVER DEVLETLER: ALMANYA, JAPONYA, İTALYA
MÜTTEFİK DEVLETLER: İNGİLTERE, SSCB, FRANSA, ABD

- Almanya'da iktidara gelen nazi yönetimi, üstün Alman ırkı, düşüncesini savunmuş, Versay Barış Antlaşmasını tanımadığını ilan etmiş ve işgallere başlamıştır.
- Avusturya ve Çekoslovakya Alman işgaline uğramıştır.
- Mihver Grubuna karşı, İngiltere ve Fransa "Müttefik Devletler" grubunu kurmuşlardır. Bu gruba daha sonra Rusya ve ABD'de katılmıştır.
- Almanya, Rusya ile tarafsızlık anlaşması imzalamış ve 1939 yılında Polonya'ya savaş açmıştır. İngiltere ve Fransa, Polonya'ya güvence vermişler, Polonya da Almanya'ya savaş ilan etmiş, böylece II. Dünya Savaşı başlamıştır.
- Savaşın başlamasıyla Almanya işgal ettiği Polonya topraklarını Ruslarla paylaşmıştır.
- Daha sonra Almanlar; Danimarka, Norveç, Hollanda ve Fransa'yı işgal etmiştir.
- İtalya ise Arnavutluk'u işgal etmiş, Yunanistan'a saldırmış fakat başarılı olamamıştır.
- Bunun üzerine Almanya, Balkanlara yönelmiş,Macaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya'yı işgal etmiştir.
- Almanların Balkanları tehdit etmesi üzerine Rusya, müttefik grubuna geçmiştir.
- Japonların ABD'nin Pearl Harbour üssüne saldırması üzerine ABD de Müttefik Grubunda savaşa katılmıştır.

Savaşın Sona Ermesi
- Almanya ve İtalya, ABD'nin Akdeniz çıkarması sonrasında geri çekilmek zorunda kalmıştır.
- 1944'de müttefiklerin Sicilya'ya asker çıkarmaları ve İtalya'ya geçmeleri üzerine İtalya teslim olmuştur(Mussolini Hükümeti düşmüştür.)
- 1944 Haziran'ında müttefikler Fransa'nın kuzey bölgelerine çıkarma yapmışlar ve Almanya sınırlarına ilerlemişlerdir.
- Ruslar Almanları, Polonya ve Rusya'dan çıkarmaya başlamıştır.
- Almanya 1945'te ateşkes istemiştir.
- II. Dünya Savaşı Mihver Devletlerinin yenilgisiyle sona ermiştir.
- Yalnız kalan Japonya, savaşa devam etmiş, Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine atom bombası atılmasıyla teslim olmak zorunda kalmıştır.

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

- ✓ Savaşı demokrasiyi savunan devletler kazanmış ve Avrupa'da demokrasi rejimi yaygınlaşmıştır. **Demokratik Avrupa devletleriyle birlikte hareket eden Türkiye'de de demokratik hayata geçilmiştir.**
- ✓ Sömürgecilik dönemi sona ermeye başlamış ve sömürge altındaki **Hindistan, Mısır, Pakistan, Cezayir, Tunus** ve **Libya** bağımsızlıklarını kazanmışlardır.
- ✓ Milletler Cemiyeti'nin yerine, Birleşmiş Milletler Teşkilatı kurulmuştur.
- ✓ Türkiye ile ABD arasındaki ilişkiler gelişmiş, Türkiye Sovyet Rusya'dan uzaklaşarak ABD'ye yakınlaşmıştır.
- ✓ **Almanya** ve İtalya'nın işgal ettiği Balkan ve Doğu Avrupa ülkeleri, Rusya'nın denetiminde yeniden kurulmuştur. **Rusya, komünist rejimini bu ülkelere taşımış, ABD ile birlikte dünyanın en büyük iki devleti haline gelmiştir.**
- ✓ .Almanya ikiye bölündü. Doğusunda Rusya, batısında ABD, Fransa, İngiltere denetim kurdular
- ✓ (1990'da Almanya Devleti birleşmiştir.).
- ✓ Dünya devletleri iki gruba ayrıldı. Sovyetler Birliği öncülüğünde Varşova Paktı, ABD öncülüğünde Nato kuruldu.
- ✓ Dünya barışını korumak amacıyla Birleşmiş Milletler kuruldu (1948).
- ✓ İngiltere ve ABD'nin desteğiyle Filistin'de İsrail devleti kuruldu (1948).
- ✓ Türk - Amerikan ilişkileri gelişti.
- ✓ Devletler arasındaki rekabet savaştan sonra da devam etti.

TÜRKİYE'NİN SAVAŞTAKİ TUTUMU
- Türkiye İkinci Dünya Savaşı öncesinde dünya devletlerine karşı dost bir politika izliyordu. Ancak, İtalya ve Almanya'nın yayılmacı politikalarına karşı İngiltere ve Fransa'ya daha yakın durmaya çalışıyordu.
- Türkiye bu savaşta toprak bütünlüğünü kazanmayı ve tarafsız kalmayı amaç edinmişti.
- Müttefik ve Mihver Grubu devletleri Türkiye'yi kendi saflarına çekmek için her yolu denediler.
- Türkiye savaşın başından itibaren Müttefik Devletlerle ile yakın ilişkiler kurmaya özen gösteriyordu. Ancak müttefiklerin bütün ısrarlarına rağmen savaş girmeme konusundaki tutumunu da sürdürüyordu.
- 4-11 Şubat 1945'te ABD, İngiltere ve Sovyet Rusya'nın katıldığı **Yalta Konferansında, II.** Dünya Savaşı'ndan sonra kurulacak olan Birleşmiş Milletle Teşkilatı'na katılmak için 1 Mart 1945'e kadar Almanya ve Japonya'ya savaş açmak şartı getirildi. Bu gelişme üzerine Türkiye 23 Şubat 1945'te Japonya ve Almanya'ya savaş ilan etti. Türkiye, böylece hem II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya siyasetinde söz sahibi olma imkanı elde etmiş, hem de Avrupa'nın demokratik devletleriyle yakınlaşmıştır.
- İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye üzerinde olumsuz sonuçları da oldu. Ülkemiz insanı, yanı başında yaşanan bu savaş sebebiyle sıkıntılı günler yaşadı. Çünkü Türkiye her an savaşa girecekmiş gibi hazırlık yaptığı için tarım, sanayi ve ekonomi alanlarında duraklama dönemi yaşadı.

İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Alınan Önlemler
- Bütün illerde hava saldırısı tehlikesine karşı karartma uygulaması başlatılmıştır
- Almanların işgal tehlikesine karşı sivil savunma önlemleri alınmıştır.
- Tahıl stoklarına el konmuş, ekmek, zeytin, şeker gibi ürünler karneyle verilmeye başlanmıştır. Buğday unundan pasta ve benzeri ürünlerin yapılması yasaklanmıştır.

UYARI:ikinci Dünya Savaşı döneminde büyük şehirlerde kimin ne kadar ekmek alacağı hükümet tarafından belirleniyordu. Bu

amaçla ekmek karnesi düzenlenmişti. Herkesin aldığı günlük ekmek miktarı karnesine işleniyordu. Bu dönemde zeytin ve şeker gibi ürünler de karneyle veriliyordu. Bu uygulamaya yol açan esas etken savaş şartlarından dolayı temel gıda ürünlerini tasarruflu bir şekilde kullanma isteğiydi. Bu durum savaşın, **savaşa girmeyen ülkeleri de ekonomik ve sosyal yönden olumsuz etkilediğini göstermektedir.**

- İstanbul'da özel otomobillerin trafiğe çıkması yasaklanmış, daha sonra bu yasak ticari araçları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.
- Savaş şartlarının getirdiği ekonomik sıkıntıları aşmak için yeni vergiler konmuştur.
- Tifo ve kolera gibi salgın hastalıkları önlemek amacıyla çalışmalar yapılmıştır.
- Askeri harcamalar artırılmıştır.
- Karadeniz'deki Türk **gemi seferleri** durdurulmuştur.
- Radyo yayınlarında kesinti yapılmıştır.
- Belli bölgelerde gece 23.00'dan sonra sokağa çıkma yasağı getirilmiştir.

UYARI:İkinci Dünya Savaşı sırasında alınan bu önlemlerle seyahat etme, haber alma ve ekonomi alanındaki hak ve özgürlükler sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmanın amacı kamu güvenliği ve sağlığını korumaktır. Çünkü yaşama hakkının korunması diğer hak ve özgürlüklerden daha önemlidir.

TÜRKİYE'DE DEMOKRASİNİN GELİŞMESİ

- 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla demokrasi yolunda en önemli adımlardan biri atılmış oldu.
- 1923 ile 1930 yılları arasında çok partili hayata geçiş denemeleri yapılmış, fakat başarılı olunamamıştı.
- 1930'dan sonra Türkiye'de tek partili rejim 1946 yılına kadar devam etmişti.
- İkinci Dünya Savaşı'nın Batı demokrasilerinin zaferiyle sonuçlanması üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisinde birkaç milletvekili siyasi hayatımızda demokratik usullerin kabul edilmesini istemeye başlamıştır.
- Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurdular.
- 1945 yılından sonra Millî Kalkınma ,Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi kurulmuştur.
- 1946 yılından sonra çok partili rejim uygulamasına geçilmiş, böylece demokrasi alanında önemli bir adım atılmıştır.
- 14 Mayıs 1950 seçimleri cumhuriyet tarihinde demokrasinin gelişmesi bakımından büyük bir ilerleme olmuştur. Çünkü bu seçimde millî egemenlik en iyi şekilde temsil edilmeye başlanmıştır.

ÇATIŞMA YOK AMA...

Amerika ve Sovyet Rusya liderliğinde Batı ve Doğu blokları arasında gelişen, açık ama silahlı mücadeleye dönüşmeyen sınırlı çekişmeye **soğuk savaş** adı verilmiştir.

UYARI:"Soğuk savaş" deyimi ilk kez 1947 yılında Amerika'da kongredeki bir görüşme sırasında ABD'li maliye ve başkanlık danışmanı Bernard Buruch tarafından ifade edilmiştir.

- II. Dünya Savaşı sonunda **Amerika Birleşik Devlet/eri** ve **Sovyet Rusya** iki süper güç olarak ortaya çıktılar. Bu durumun ortaya çıkmasında dünya siyasetinde söz sahibi devletlerden Almanya, italya ve Japonya'nın II. Dünya Savaşı'nda yenilmeleri, savaşın galiplerinden İngiltere ve Fransa'nın da bu süreçte her bakımdan yıpranmaları etkili olmuştur.
- Sovyet Rusya II. Dünya Savaşı'ndan sonra yayılmacı bir politika takip ederek **komünizm** rejiminin Balkanlar ve Orta Avrupa'da yerleşmesi için mücadele etmiştir. Rusya'nın komünizm ideolojisini bütün dünyaya yaymak istemesi demokrasi ile yönetilen ABD'yi ve Avrupa devletlerini endişelendirmiştir.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan yeni durum ABD'nin önderliğinde demokratik Batı Avrupa devletlerinden oluşan **Batı Bloğu'nu** ve Sovyet Rusya'nın önderliğinde Doğu Avrupa ve Balkan devletlerini içine alan **Doğu Bloğu'nu** ortaya çıkarmıştır.
- Soğuk Savaş Dönemi'nde nükleer silahların gelişmesi yüzünden ABD ve Sovyet Rusya silahlı olarak karşı karşıya gelmekten kaçınmışlardır. Taraflar arasında rekabet daha çok siyaset, ekonomi ve propaganda alanlarında sürdürülmüştür.

Truman Doktrini ve Marshall Planı

SSCB'nin Doğu Avrupa'da yayılması üzerine ABD Başkanı Truman, Sovyet tehdidi adı altındaki ülkeleri ekonomik ve askeri açıdan güçlendirmek için kendi adıyla anılan **Truman Doktrini'ni** ortaya atmıştır (1947). Bu doktrin çerçevesinde yapılan ekonomik yardımlara **Marshall Planı** denmiştir. Marshall Planı çerçevesinde Türkiye'nin de içinde olduğu 16 ülkeye yapılan yardımlar daha çok askeri araç gereçleri kapsıyordu.

NATO'NUN KURULMASI

- ✓ II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa devletleri savaşın yıkıntılarını temizleyip ekonomilerini güçlendirmeye çalışırken, Sovyetler Birliği genişleme politikasını sürdürüyordu. Sovyetler Birliği, 1948 yılında 456.000 km^2 toprağı kendi sınırlarına katmıştı. Ayrıca 983.000 km^2 üzerindeki yedi ülkede kendi kontrolünde komünist yönetimlerin kurulmasını sağlamıştı.
- ✓ Batı Avrupa ülkeleri, Sovyetler Birliği'nin yayılmacı politikaları karşısında ortak bir güvenlik sistemi kurmaya karar verdiler. Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın ilkelerine sadık kalarak oluşturulacak bu savunma teşkilatı barışı korumayı amaç edinecekti. Bu amaçla **Belçika, Fransa, Hollanda, Lüksemburg, İngiltere, ABD, Kanada, Portekiz, Norveç, İtalya, İzlanda** ve **Danimarka** arasında 4 Nisan 1949'da Washington'da imzalanan antlaşma ile **Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı** (NATO) kurulmuştur.

TÜRKİYE'NİN NATO'YA ÜYE OLMASI

- ✓ Asya ve Avrupa arasında yer alan Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konumu nedeniyle dünya politikasında önemli bir ülkeydi. Akdeniz ile Karadeniz arasında geçişi sağlayan Boğazlara sahip olması, Orta Doğu'ya hakim bir konumda bulunması jeopolitik önemini artırıyordu.

Bir toprağın veya coğrafyanın bölge ya da dünya siyasetindeki konumuna jeopolitik konum denilmektedir.

- ✓ Türkiye, ikinci Dünya Savaşı'na girmemişti. Ama sahip olduğu bu jeopolitik konum yüzünden savaş sonrasında yerini belirlemek zorundaydı. Ayrıca Sovyetler Birliği Türkiye'den Kars ve Ardahan'ı istiyor, Boğazlardan da üs

talep ediyordu. Bu yüzden Türkiye için NATO'ya üye olmak hayati derecede önemliydi.

- ✓ Türkiye, II. Dünya Savaşı yıllarından beri NATO üyesi devletlerle uyumlu bir dış politika takip ettiği için **1952** yılında Yunanistan ile birlikte bu ortak savunma örgütüne alınmıştır.
- ✓ Türkiye'nin sahip olduğu coğrafyanın bir savaş sırasında Avrupa, Asya ve Orta Doğu için askeri açıdan büyük önem taşıması NATO'ya kabul edilmesini kolaylaştırmıştır.

KORE SAVAŞI

- ➢ Soğuk Savaş Dönemi'nde ABD ile SSCB'yi karşı karşıya getiren önemli olaylardan biri de Kore Savaşı'dır. Savaş SSCB'nin denetimindeki Kuzey Kore'nin, ABD'nin denetimindeki Güney Kore'ye saldırmasıyla başlamıştır. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler saldırıyı kınayarak müdahale kararı almıştır. Uluslararası bir askeri güç oluşturularak, ABD başkanlığında bölgeye gönderilmiştir.
- ➢ 1950-1953 yılları arasında süren savaşta taraflar birbirine üstünlük sağlayamamış ve ateşkes imzalayarak savaşa son vermişlerdir.
- ➢ Türkiye, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği'ne karşı ABD ile yakınlaşma politikası takip ediyordu. Ayrıca Atatürk'ün **"Yurtta barış dünyada barış"** ilkesi doğrultusunda dünya barışını koruyucu faaliyetlere destek vermeyi görev sayıyordu. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletlerin çağrısına uyarak Kore'ye bir tugay gönderdi. **Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi NATO'ya kabul edilmesinde önemli rol oynamıştır.**
- ➢ Kore Savaşı, Soğuk Savaş ortamını değiştirmemiştir. NATO'ya üye devletlerin Kore Savaşı'ndaki ittifakı karşısında SSCB, etkisi altındaki Doğu Avrupa devletleri ile Varşova Paktı'nı kurmuştur, iki kutup arasındaki rekabet silahlanma yarışını artırmıştır.

İNSAN HAK ve ÖZGÜRLÜKLERİNİN GELİŞMESİ

- 1789'da ortaya çıkan Fransız ihtilali sonunda yayınlanan İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi, insan hakları kavramının uluslararası bir nitelik kazanmasını sağlamıştı. İnsan haklarının evrensel ilkeler olarak kabul edilmesi ve korunması yönünde çalışmalar, II. Dünya Savaşı'ndan sonra **Birleşmiş Milletler Örgütü'nün** kurulmasıyla hızlanmıştır.

İnsan Haklarını Koruyan Uluslararası Sözleşmeler
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

- 1945'te dünya barışını korumak için kurulan **Birleşmiş Milletler Örgütü** yalnızca üye devletlerde değil, tüm dünyada insan haklarının korunması için çalışmalar başlattı. Bunun sonunda 1948'de insan **Hakları Evrensel Bildirgesi** kabul edildi.
- Ülkemizde insan hakları konusunda önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel kurulu tarafından kabul edilen ilkeler ülkemiz tarafından da kabul edilmiştir, insan haklarının korunması için anayasa ve yasalarda gerekli düzenlemeler yapılarak hukuki bir nitelik kazandırılmıştır.

Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966)

- Devletler bu sözleşmeyle, insan haklarına saygı gösterip göstermediklerini denetleyen bir mekanizma kurulmasını kabul etmişlerdir. Bu doğrultuda **İnsan Hakları Komisyonu** kurulmuştur. **Türkiye, 1976'da yürürlüğe giren bu sözleşmeyi 2000 yılında imzalamıştır.**

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

- Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler tarafından Roma'da 1950 yılında imzalanmış, 1953 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmeyle insan Hakları Bildirgesi'nde yer alan temel hak ve özgürlükler yargı güvencesine alınmıştır. Böylece demokrasinin temel öğeleri olan siyasal özgürlükler ve hukukun üstünlüğü uluslararası koruma altına alınmıştır.
- Avrupa insan Hakları Sözleşmesi'nin en önemli özelliği insan haklarını korumak için **Avrupa İnsan Hakları Komisyonu** ve **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin** kurulmasıdır. Bu sözleşmeyi imzalayan devletlerin yurttaşları uğradıkları haksızlıklar nedeniyle kendi devletleri veya diğer devletler aleyhine dava açma hakkına sahiptirler.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni 1954 yılında imzalayan Türkiye, 1987'de bireysel başvuru hakkını tanımış, 1990'da Avrupa insan Hakları Mahkemesi'nin zorunlu yargı yetkisini tanımıştır.

İşkencenin ve İnsani Olmayan ya da Küçültücü Ceza ve Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi

- 1987 yılında yürürlüğe giren sözleşme Türkiye tarafından 1988'de onaylanmıştır. Bu sözleşmeyle devletler kendi topraklarında ırk ayrımı yapılmasını önlemekle yükümlüdürler.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi

1981 yılında yürürlüğe giren sözleşme Türkiye tarafından 1985'te onaylanmıştır. Sözleşmede kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması konusunda alınması gereken önlemler vurgulanmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi

- Sözleşmeyi imzalayan devletler, herhangi bir ayrım yapmadan bütün çocukları her türlü fiziksel ve zihinsel zarar ve ihmalden korumayı kabul etmişlerdir. 1990'da yürürlüğe giren sözleşmeyi Türkiye 1994 yılında onaylamıştır.

Helsinki Sonuç Belgesi

- 1975 yılında yürürlüğe giren belge, insan hakları kavramının dünya görüşü ne olursa olsun bütün devletler arasında ortak bir değer olarak benimsenmesi amacını taşımaktadır.
- idi.

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK): Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni içten ve dıştan gelebilecek tehditlere karşı savunma vazifesini üstlenmiş silahlı devlet kuvvetidir. Yaptırım gücünü Türkiye Cumhuriyeti anayasasından alır

Günümüzde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK),dünyada en çok asker bulunduran 9. ordudur. **Temelini oluşturan** yapı Mehmetçiktir. Türkiye'nin güvenliğine yönelik iç ve dış tehditlere karşı caydırıcı güç olanTSK Anayasa ve yasaların kendisine verdiği görevler çerçevesinde şu alt komutanlıklardan oluşur.

- Kara Kuvvetleri Komutanlığı (KKK)
- Deniz Kuvvetleri Komutanlığı (DzKK)
- Hava Kuvvetleri Komutanlığı (HvKK)
- Jandarma Genel Komutanlığı (JGnK)
- Sahil Güvenlik Komutanlığı (SGK)

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ'NİN GÖREVLERİ

TSK'nin temel görevi Anayasa'da açıkça şu şekilde belirtilmiştir "...Türk Yurdunu ve nitelikleri anayasada belirtilen Türk

Cumhuriyetini iç ve dış tehditlere karşı korumak ve kollamaktır." Bu çerçevede TSK 2000'li yıllarda, yeni güvenlik sorunlarına ve sorunlara uygun şekilde tepki göstermek, belirsizliklere karşı hazır olmak, iç ve dış tehdit ve risklere karşı ülkenin güvenliğini sağlayabilmek için şu şekilde kendisine görevler belirlemiştir;

- Caydırıcılık,
- Güvenlik / Harekât Ortamının Şekillendirilmesi,
- Savaş Dışı Harekât (Barışı Destekleme Harekâtı, Doğal Afet Yardım Harekâtı ve İç Güvenlik Hare-kâtı),
- Kriz Yönetimi,
- Sınırlı Güç Kullanımı,
- Konvansiyonel Harp gibi faaliyetleri icra etmek.

Bu görevleri yerine getirebilmek için çok amaçlı birliklerin kurulması, sayısal fazlalık yerine teknolojik üs-tünlüğün kurulması, silah ve düzeneklerinin etkinliğini arttıracak teknolojik araştırmaların yapılması ve erken ikaz, darbe, elektronik harp, hava üstünlüğünün kurulması gibi ek görevleri de yapmaktadır.

TÜRK ORDUSU KIBRIS'TA

- Kıbrıs'ı elinde bulunduran İngiltere 1955 yılından sonra adadan çekilmeye karar verdi. Bu süreçte 1960'da İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında bir Garantörlük Antlaşması yapıldı. Bu antlaşma ile kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti bu üç devletin koruma-sı altında bulunacaktı. Ancak Kıbrıs'ta yaşayan Rumlar, Yunanistan'a bağlanma fikrinden vazgeç-medi. Bu durum adada gerginliklere neden oldu. Gerginlik Kıbrıs'taki Türklerin katliama maruz kalmasına dönüşünce Birleşmiş Milletler Ada'ya bir barış gücü gönderdi.
- Bu güç Kıbrıs'taki sorunları çözemeyince Türkiye Garantörlük Antlaşması'ndan doğan haklarını kullanarak 20 Temmuz 1974'te barış harekâtı düzenledi. Bu olaydan sonra ada ikiye bölündü. Barış ha-rekâtından sonraki uluslararası görüşmelerde Ada'daki Türk halkının mevcudiyeti tanınmayınca 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti, 1983'te de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilan edildi. Günümüzde de Türk ordusu Kıbrıs'ta yaşayan soydaşlarımızın en büyük güvencesidir.

Garantör Devlet : Yapılan bir uluslararası anlaşmanın ardından, iki tarafın antlaşmaya bağlı kalıp kalmadıklarını denetleme hakkına sahip olan devlete denir.

Cunta: Yönetime kuvvet kullanarak el koyan askeri ya da siyasi gruplara verilen addır.

UYARI: Barış harekâtından sonra Türkiye'ye çok yönlü bir ambargo uygulanınca savunma sanayi alanında yeni önlemlerin alınması gerekli hale gelmiştir. Bu gelişme üzerine havacılık alanında **TAİ,** elektronik alanında **ASELSAN,** yazılım alanında **HAVELSAN,** füze imalatı alanında da **ROKET-SAN** faaliyete geçirilmiştir. Ayrıca Atatürk döneminde kurulan **Makine Kimya Enstitüsü** (MKE) çağın ihtiyaçlarına göre geliştirilmiş, Savunma Sanayi Müsteşarlığı kurularak bu alandaki çalışmalar sürekli hale getirilmiştir.

DÜNYA BARIŞINA KATKI

- Ülkemiz bulunduğu konum itibariyle Kafkasya, Bakanlar ve Orta Doğu'da meydana gelen gelişmeler-le ilgilenmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri de Atatürk'ün gösterdiği hedef doğrultusunda barışa kat-kı sağlamak için çeşitli bölgelere uluslararası kuruluşların bünyesinde asker göndermektedir. Türk ordusu ülke sınırlarını korumanın yanında dünya barışını korumaya yönelik çabalara da destek vermiştir.
- **Türk Silahlı Kuvvetleri dünya barışını destekleme çalışmalarına;**
- Birlik gönderip askeri harekatı destekleyerek Personel gönderip uluslararası gözlemci olarak **katkıda bulunmaktadır.**

Aşağıdaki tabloda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin dünya barışına katkıları gösterilmiştir:

Tarih	Yer	Bölgede Bulunma Nedeni
1974	Kıbrıs	Uluslararası hukuktan doğan garantörlük hakkını kullanma
1992	Somali	Somali halkını iç savasın olumsuz etkilerinden koruma
1993	Bosna -Hersek	Boşnakları Sırp ve Hırvat zulmünden koruma
1997	Arnavutluk	Arnavutluk'ta iç karışıklıkların yaşanması
1999	Kosova	Kosova'daki iç karışıklıkların silahlı çatışmaya dönüşmesi
2001	Makedonya	Makedonya'da iç karışıklıkların yaşanması
2002	Afganistan	Afganistan'da iç karışıklıkların yaşanması
2006	Lübnan	Lübnan'da iç savaş yaşanması

Türk ordusu, bugün Bosna - Hersek, Kosova, Afganistan, Lübnan ve Kıbrıs'ta halen barışa hizmet etmeye devam etmektedir.

HEDEF TÜRKİYE

- Türkiye dünya üzerinde çok önemli bir konuma sahiptir. Bu nedenle çok sayıda ülkenin, topraklarımız üzerinde emelleri vardır. Bu emellerine ulaşabilmek için kültür, dil, din, yurt, tarih ve ülkü birliğini zayıflatmaya bu yolla milletin birlik ve bütünlüğünü bozmaya çalışmaktadırlar.

Ülkemizin karşı karşıya olduğu tehditlerden bazıları şunlardır:

Misyonerlik

- Misyonerlik, başka dini inançlara sahip olan insanları kendi dinine geçirmek, ülke içindeki milli ve kültürel değerleri yok ederek ülke bütünlüğünü bozmak için çalışmalar yapmaktır.
- Misyonerler hedeflerine ulaşabilmek amacıyla halkın arasına katılıp, özellikle gençleri etkileyebilmek için sevgi, barış, kardeşlik, özgürlük, mutluluk gibi evrensel kavramları kullanırlar.

Bölücü Unsurların Faaliyetleri

- Bir bütün olan toplumun unsurlarının ayrı ırk, ayrı din ve ayrı mezhepten olduklarını iddia ederek toplumu bölmeye yönelik faaliyetlere **bölücülük** denir. Türkiye, son yıllarda ülkeyi ırk ayrılığı bahanesiyle bölmeyi amaçlayan terör hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır.

Terörizm; her türlü siyasal eyleme karşı bilinçli ve kanlı şiddet göstergesidir. Terörizm insandaki ahlaki değerleri yok eder. Bu özelliği ile sadece insanlığa değil, uygarlığa karşı da bir tehdit oluşturur.

Terör örgütleri,

- Hak, adalet, özgürlük ve eşitlik gibi evrensel değerleri kötü amaçlı kullanırlar.
- Devletimizin halkı sömürdüğünü iddia ederler.
- Hedeflerine ulaşmak için katliam yapmaktan çekinmezler.
- Ülkemiz ile menfaatleri çatışan ülkelerin desteğini alarak faaliyet gösterirler.

İrticai Faaliyetler

- İrtica, bir toplumun sahip olduğu çağdaş değerleri reddedip akla ve bilime aykırı faaliyetlerde bulunarak eski düzeni geri getirmeye çalışmaktır.
- irticai faaliyetlerin amacı Türkiye Cumhuriyeti'nin laik, demokratik yapısını değiştirerek yerine dini esaslara dayalı bir devlet kurmaktır.

Bölücülük ve İrtica İle Mücadelede Kişilere Düşen Görevler

- Milli hedefler doğrultusunda bilinçli olmalıyız. Türk milletinin bağımsızlığını, bütünlüğünü, cumhuriyeti ve demokrasiyi korumanın milli hedeflerimizin en başında geldiğini bilmeliyiz.
- Millî kültürümüzden taviz vermeden, Türk vatandaşı olmanın, şeref ve mutluluğunu duyarak, Atatürk'ün yolunda yürümeliyiz. Türk olmakla gurur duymalı, vatanımızı, milletimizi ve bayrağımızı çok sevmeliyiz.
- Yıkıcı ve bölücü faaliyetlere karşı bilinçli olmalıyız. Bu faaliyetlerin ülkenin ve toplumun huzurunu bozacağını temel hak ve özgürlükleri yok edeceğini bilmeliyiz.
- Terörizm ve terör odaklarına karşı duyarlı olmalıyız. Bu hareketlerin toplum içinde yayılmasını engellemek için gereken vatandaşlık görevlerimizi yapmalıyız. Yakınlarımızın terör hareketlerinin içinde yer almasını önlemeliyiz.
- Cumhuriyet yönetimine inançla bağlı olmalıyız. Cumhuriyetin hak ve özgürlüklerimizin korunması ve kullanılmasını sağladığı bilinciyle hareket etmeliyiz.

SSCB DAĞILDIKTAN SONRA

- 1991 yılı dünya tarihi açısından yeni bir dönüm noktasıdır. Bu tarihten sonra Avrupa ve Asya'nın siyasi haritası değişmiştir. 1917'de temelleri atılan ve 1922'de kurulan Sovyetler Birliği'nin dağılması ve yerini Bağımsız Devletler Topluluğu'na bırakması (BDT) dönemin en önemli olaylarındandır.
- İlk önce SSCB'nin batısındaki Baltık ülkelerinden; Estonya, Letonya, Litvanya, Ukrayna, Belarus (Beyaz Rusya) Moldova, Kafkas ülkelerinden; Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Orta Asya ülkelerinden; Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan birer birer bağımsızlığını ilan etti.
- Yeni bağımsız devletler, içinde bulundukları siyasi dönüşüm sürecinde komünist yapılanmadan uzaklaşma arayışlarına girerken, kendi milli kadrolarını, sembollerini ve tarihlerini keşfetmenin heyecanına büründüler.
- Sovyetler Birliği'nin dağılması dünyada hakim olan süper güçlerden birinin ortadan kalkması demekti. Bu da dünyada siyasi, sosyal ve ekonomik alandaki dengeleri değişikliğe uğrattı. Sovyet Birliği'nin **da**ğılması ile birlikte Adriyatik'ten Çin'e kadar siyasi bir boşluk oluştu. Türkiye'nin çevresinde Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya tehlikeli bir bölge hâline geldi.
- Türkiye bağımsızlığına kavuşmuş ve henüz ne yapacağına karar vermemiş, zayıf ve güçsüz kuzey komşularıyla olduğu kadar Orta Asya'daki Türk devletleriyle de ilgilemek durumunda kalmıştır. **SSCB'**nin dağılması ile Türk dış ve iç politikası hem olumlu hem olumsuz yönde etkilenmiştir. SSCB'nin dağılması Avrupa'da komünist rejimi uygulayan ülkelerde de bu sistem çözülmesine yol açtı. Bu devletler ekonomik model olarak kapitalist ekonomiye geçmeye başladı.

Komünizm : Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkan sosyal devlet anlayışının en son aşamasıdır. Ortak mülkiyet ve servetin herkese eşit olarak paylaştırılması düşüncesini savunan siyasi ve ekonomik modele denir.

KÖRFEZ'DE SAVAŞ

I. Körfez Savaşı

- Irak, 1980 -1988 yılları arasında İran ile yaptığı savaşta ekonomik yönden ağır zararlara uğramıştı. Bu zararları karşılamak için 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etti.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Irak'ın Kuveyt topraklarını boşaltması için karar alarak, bu kararın 15 Ocak 1991 tarihine kadar uygulanmasını, aksi taktirde güç kullanılacağını duyurdu. Irak'ın bu süre içinde Kuveyt'i terk etmemesi üzerine ABD'nin öncülüğündeki çok uluslu hava güçleri 17 Ocak 1991 'de taarruza geçti.
- Irak, çok uluslu müttefik güçler karşısında başarısız olarak 6 Nisan 1991'de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin şartlarını kabul ettiğini yazılı olarak ilan etti. Böylece I. Körfez Savaşı sona ermiştir,

II. Körfez Savaşı

- ABD, Irak'ın Kitle İmha Silahları ürettiğini iddia ederek bu devlete 20 Mart 2003'te yeniden savaş açtı.
- ABD bu savaşta Birleşmiş Milletler'den askeri destek kararı çıkartamamıştır. Bunun üzerine ağırlığını ABD ve İngiltere askerlerinin oluşturduğu koalisyon gücü oluşturulmuş, bu güç 1 Mayıs 2003'te Irak'ta **Saddam Hüseyin** yönetimine son vermiştir.
- Irak'ta 30 Ocak 2005'te geçici seçimler yapılmış ve demokratik yönetime geçilmiştir. Ancak ABD güçleri hala Irak'ta bulunmaktadır ve ülke henüz huzur ve güvene kavuşamamıştır.

Körfez Savaşlarında Türkiye'nin Tutumu

- Türkiye, I. Körfez Savaşanda Irak'ın karşısında yer alarak Birleşmiş Milletler'in aldığı kararlara destek vermiştir. Örneğin Birleşmiş Millefler'in Irak'a ekonomik ve askeri ambargo kararına ilk uyan ülke Türkiye'dir. Ancak Türkiye savaşa aktif olarak katılmamış, İncirlik Üssü'nün çok uluslu güçler tarafından kullanılmasına izin vermiştir.
- Türkiye, II. Körfez Savaşı 'nda ABD'yi ve koalisyon güçlerini desteklemekle birlikte daha çekimser bir politika izlemiş ve koalisyon güçlerinin Türkiye üzerinden cephe açmasına izin vermemiştir.

Körfez Savaşlarının Türkiye'ye Etkileri

- Irak'a uygulanan ambargo Türkiye'yi ekonomik yönden olumsuz etkilemiştir. Türkiye'nin ihracat kaybı onlarca milyar dolara ulaşmıştır.
- Körfez Savaşlarından sonra Kuzey Irak'ta oluşan otorite boşluğu ve kaos Türkiye için bir tehdit ve risk bölgesi oluşturmuştur.
- Kuzey Irak'taki otorite boşluğundan yararlanan bölücü terör örgütü, kamplarını buraya taşımış ve bunun sonucunda Güney Doğu Anadolu'da terör olayları artmıştır.
- Körfez Savaşı'nın sonunda Saddam Hüseyin'in baskısından kaçan yüz binlerce kurt, Türkiye'ye sığınmıştır. Bu mültecilerin vatanlarına geri dönünceye kadar geçen sürede

barınma ve temel ihtiyaçlarının karşılanması Türkiye'ye ekonomik bir yük getirmiştir.

- Körfez Savaşlarında Türkiye, savaş bölgesi ilan edilmese de yüz binden fazla yabancı turist rezervasyonlarını iptal ettirerek ülkemize gelmekten vazgeçmiştir.

Türkiye'nin Enerji Politikası

Türkiye, enerji kaynakları bakımından dışa bağımlı bir ülke olmasına rağmen dünyada enerji kaynaklarının yaklaşık % 70'ini barındıran Orta Doğu ve Avrasya ülkelerinin komşusu durumundadır. **Bu durum Türkiye'nin jeopolitik önemini artırmaktadır.**

Petrol ve doğalgaza sahip olmak kadar bu kaynakları dünya pazarlarına ulaştırmak da önemlidir. Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan gibi petrol ve doğalgaz bakımından zengin kaynaklara sahip ülkeler bu kaynakları ihraç edecek altyapıya sahip değiller. **Hazar Denizi çevresindeki enerji kaynaklarının Avrupa'ya ve dünyaya taşınmasında Türkiye koridor görevi görebilecek bir konumdadır.**

<u>Baku - Tiflis - Ceyhan Boru Hattı Projesi</u>

Türkiye, kendi topraklarından geçen uluslararası enerji yollarının dünya siyasetinde etkisini artıracağını ve ekonomik kalkınmasına büyük katkı yapacağını bilmektedir. Türkiye bu bilinçle 1990'lı yılların başından beri Azerbaycan petrolünü Akdeniz'e ulaştırmak için **Baku - Tiflis - Ceyhan Boru Hattı Projesi'ni** gerçekleştirmeye çalışmıştır. Nihayet 2005 yılında tamamlanan boru hattı ile Azerbaycan petrolü Ceyhan'a ulaşmıştır. **Kazakistan petrollerinin de bu hat ile taşınması konusunda anlaşmaya varılmasıyla bu hattın kapasitesi ve önemi artmıştır.**

Baku - Tiflis - Erzurum Doğalgaz Hattı Projesi

Azerbaycan petrolünün yanında doğalgazının da Türkiye vasıtasıyla Avrupa'ya taşınması için **Baku -Tiflis - Erzurum Doğalgaz Hattı Projesi** tamamlanmış ve 2006 yılının sonunda Bakü'den Erzurum'a doğalgaz pompalanmaya başlanmıştır. **Türkmenistan doğalgazının da bu yolla nakledilmesi söz konusudur.**

<u>Nabucco Projesi</u>

Türkiye bu doğalgazın Avrupa'ya taşınması için **Yunanistan - İtalya - Doğalgaz Boru Hattı** ve Bulgaristan, Romanya ve Macaristan üzerinden Avusturya'ya bağlayacak olan **Nabucco Projesi'ni** hayata geçirmeye çalışmaktadır.

<u>GAP Projesi</u>:Türkiye, uluslararası düzeyde yürüttüğü projelerin yanında ulusal düzeyde de önemli projeleri gerçekleştirmektedir. Bunların en önemlisi **Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)'dir.** Bu proje ile tarım alanlarının sulanması ve enerji üretiminin artırılması amaçlanmıştır. Özellikle nüfusun artması ve sanayinin gelişmesi sonucunda elektriğe duyulan ihtiyaç artınca GAP son derece önemli hale gelmiştir.

DOĞAL KAYNAKLARDAN VERİMLİ YARARLANMA

Hava, su, toprak, bitki örtüsü, hayvanlar ve madenler doğal kaynakları oluşturur. Doğal kaynaklar insan ve toplum hayatı için vazgeçilemez nitelikte önemli değerlerdir. Su, oksijen, bitki örtüsü, petrol gibi doğal kaynakların büyük hızla azalması, canlıların yaşam alanlarını kısıtlamakta, çevresel felaketlere yol açabilecek iklim değişikliklerine yol açmaktadır.

Türkiye çeşitli maden kaynakları bakımından zengindir. Ülkemizde madenlerimizin bilimsel olarak işletilmesi Cumhuriyet döneminde 1935 yılında **Maden Tetkik ve Arama (MTA) Enstitüsü'**nün kurulması ile başlamıştır. Doğal kaynakların verimli bir şekilde değerlendirilmesi ülkemizin kalkınmasına doğrudan katkı sağlayacaktır.

Ülkemizdeki doğal kaynakların verimli kullanılmasıyla ilgili projelerden bazıları şunlardır:

<u>Su</u>

- Türkiye su zengini bir ülke değildir. Kişi başına düşen yıllık su miktarına göre ülkemiz su azlığı yaşayan bir ülke konumundadır. Üstelik Türkiye mevcut su potansiyelinin tamamını kullanamamaktadır. **Devlet Su İşleri'nin** verilerine göre 2003 yılında sulama, içme suyu ve sanayi sektöründe mevcut su potansiyelimizin yaklaşık olarak % 36'sı kullanılabilmiştir.

- Su, günümüzde en önemli enerji türlerinden biri olan elektrik üretiminde de önemli bir kaynaktır. Ülkemizde kurulan hidroelektrik santralleriyle elektrik üretimi yapılmaktadır. Türkiye bu alanda potansiyelinin % 20'sini değerlendirebilmektedir.
- Devlet Su işleri (DSİ), su kaynaklarının değerlendirilmesi ve verimli bir şekilde kullanılması amacıyla projeler üretmektedir. **DSİ ürettiği projeler ile 2030 yılına kadar su potansiyelinin tamamını değerlendirmeyi ve ülke ekonomisine yıllık 27,8 milyar dolar gelir sağlamayı amaçlamaktadır.**

<u>Petrol</u>

- Türkiye, çevresinde yer alan komşularının zengin petrol yataklarına sahip olmasına karşın bu doğal kaynak bakımından yetersiz bir rezerve sahiptir. Türkiye enerji ihtiyacının yarısına yakınını petrolden karşılamaktadır. **Bu durum Türkiye'yi enerji bakımından dışa bağımlı hale getirmektedir.**
- Ülkemizde petrol arama ve üretimiyle **Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)** görevlendirilmiştir. TPAO son yıllarda yeni teknolojilerle petrol arama faaliyetlerine hız vermiştir. Özellikle son iki yılda denizlerde yapılan araştırma çalışmalarının sayısı 50 yılın toplamından daha fazladır. **Bu çalışmalar sonunda zengin petrol yataklarının bulunması umut edilmektedir.**
- Türkiye coğrafi konumu nedeniyle petrol rezervleri zengin üretici ülkelerle, enerji tüketimi yoğun sanayileşmiş batı ülkeleri arasında ve Asya - Avrupa yolu üzerinde yer almaktadır. **Türkiye'nin öncelikli hedefleri arasında bu potansiyelin değerlendirilerek** "21. yüzyılın Avrasya Enerji Koridoru" **konumuna getirilmesi yer almaktadır.**

<u>Bor</u>

- Türkiye, kimya sanayinin önemli ham maddelerinden biri durumunda olan bor madeni bakımından dünyanın en zengin yataklarına sahiptir. Dünyadaki bor rezervlerinin % 63'ü ülkemizde bulunmaktadır.
- Bor madeni günümüzde, camdan elektroniğe, seramikten uzay teknolojisine, sağlıktan enerjiye, ahşaptan metalürjiye ve izolasyondan tarıma kadar yüzlerce alanda kullanılmakta, yaşam kalitemizi önemli ölçüde etkilemektedir.
- Ancak Türkiye'nin bu rezervleri istenilen oranda ekonomik kazanca dönüştürdüğü söylenemez. Bor madeni rezervlerimize eş değer oranda ekonomik fayda elde edilebilmesi bora dayalı sanayinin geliştirilmesine bağlıdır. Bu amaçla **Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü (BOREN)**

kurulmuştur. BOREN endüstriyel uygulama amaçlı projelere gerekli desteği sağlamaktadır.

- **Toryum**
- Türkiye'de toplam rezerv yaklaşık 380.000 ton civarındadır. Günümüzde toryumla çalışan ticari ölçekli bir santral bulunmamaktadır.
- Toryumun, gelecekte nükleer santrallerde kullanılması beklenmektedir. Bu yüzden dünyadaki teknolojik gelişmelerin paralelinde ülkemizde de toryum tabanlı yakıt çevrimi konusundaki araştırma - geliştirme çalışmalarına devam edilmelidir. Bu amaçla **Türkiye Atom Enerjisi Kurumu** 2000 yılında Uluslararası Yenilikçi Nükleer Reaktörler ve Yakıt Çevrimi adlı projeye katılma kararı almıştır.

AVRUPA BİRLİĞİ'NE DOĞRU

- ✓ Türklerle Avrupalılar arasındaki ilişkiler uzun bir geçmişe sahiptir. Osmanlı Devleti ile Avrupa ülkeleri arasındaki karşılıklı etkileşim yüz yıllar boyunca sürmüştür. Türkiye ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan yeni dünya düzeni içinde Avrupa devletleri ile birlikte hareket etmiştir.
- ✓ AB'nin kuruluşu 18 Nisan 1951'de Belçika, Federal Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda arasında Paris'te imzalanan antlaşmaya kadar uzanır. 25 Mart 1957 tarihinde Roma'da imzalanan anlaşmalarla resmen kurulmuştur. 7 Şubat 1992'de Hollanda'nın Manstricht şehrinde imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması ile topluluğun adı **Avrupa Birliği (AB)** olmuştur.
- ✓ **Avrupa Birliği, Avrupa'nın ekonomik ve siyasi olarak bütünleşmesini hedeflemektedir.**

Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri

- ✓ **11 Eylül 1959:** AET Bakanlar Konseyi Ankara ve Atina'nın ortaklık başvurularını kabul etti.
- ✓ **27 Mayısl 960:** Türkiye - AET ilişkileri donduruldu.
- ✓ **12 Eylül 1963:** Türkiye ile AET'yi Gümrük Birliği'ne götürecek ve tam üyeliği sağlayacak olan **Ortaklık Anlaşması** (Ankara Anlaşması) imzalanmıştır.
- ✓ **13 Ocak 1972:** Ortaklık Anlaşması'nın Topluluğa katılacak yeni ülkelerce de kabulünü sağlayacak Türkiye - AET müzakereleri başlamıştır.
- ✓ **22 Ocak 1982:** Avrupa Topluluğu, Türkiye ile ilişkilerini dondurma kararı almıştır.
- ✓ **16 Eylül 1986:** Türkiye-AET Ortaklık Konseyi toplanmış, böylece dondurulmuş bulunan Türkiye - AET ilişkilerinin canlandırılması süreci başlamıştır.
- ✓ **14 Nisan 1987:** Türkiye, AT'ye, tam üye olmak üzere müracaat etmiştir.
- ✓ **1 Ocak 1996:** Türkiye ile AB arasında sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerinde **gümrük birliği** yürürlüğe girmiştir.
- ✓ **11-12 Aralık 1999:** Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi zirve toplantısında Türkiye'ye **adaylık statüsü** tanınmıştır.
- ✓ **28 Haziran 2002:** Avrupa Birliği ile Türkiye arasında topluluk programlarına katılımın genel ilkelerini belirlemek üzere imzalanan **Çerçeve Anlaşma,** 28 Haziran 2002 tarihli Resmi Gaze-te'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.
- ✓ **16-17 Aralık 2004:** AB Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyinin Brüksel'de yapmış olduğu zirve toplantısında, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yeterli ölçüde karşıladığına karar verilmiş ve 3 Ekim 2005 tarihinde müzakerelere başlanması öngörülmüştür.
- ✓ **12 Haziran 2006:** Türkiye ile AB arasında üyelik müzakereleri başlamıştır.

Avrupa Birliği:1 Ocak 2002 yılından itibaren, Avrupa Birliği üyesi 15 ülkeden 12'si kendi ulusal para birimlerini bırakarak ortak para birimi "euro" yu kabul ettiler.

Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen **e** simgesi, Avrupa sözcüğünün ilk harfini temsil eder, iki paralel çizgi ise ekono-mideki istikrarı simgeler.

Avrupa Birliği'ne Üye Ülkeler

10 Ocak 2QOTdeki genişleme ile AB'nin 27/üyesi vardır. 1951/1957 yıllarında toplulukta bulunan altı kurucu üye şunlardır:

• Belçika - Fransa İtalya Almanya • Lüksemburg Hollanda

Bunu izleyen yıllarda çeşitli aşamalarda şu ülkeler birliğe katıldı: 1973'te Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık, 1981'de Yunanistan, 1986'da Portekiz ve ispanya, 1990'da Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi sonucu üye ülke sayısı artmamasına rağmen AB'nin sınırları genişledi ve nüfusu arttı. 1995'te Avusturya, Finlandiya ve İsveç, 2004'te Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya 2007'de ise Bulgaristan ve Romanya birliğe üy